

**ABSTRAKTY VÝZKUMŮ
ZÁVĚREČNÝCH PRACÍ
– PŘÍBRAM**

**Emília Vranková
Dagmar Kalátová
Lucia Janechová**

2016

VRANKOVÁ, Emília, KALÁTOVÁ, Dagmar, JANECHOVÁ, Lucia (eds.) 2016. *Abstrakty výzkumů závěrečných prací – Příbram*. Příbram: Ústav sv. Jana N. Neumanna, VŠZaSP sv. Alžbety Bratislava. 64 s. ISBN 978-80-88206-02-6 (CD-ROM).

Název:	Abstrakty výzkumů závěrečných prací – Příbram
Editoři:	doc. PhDr. Emília Vranková, PhD. doc. PhDr. Dagmar Kalátová, PhD., mim. prof. PhDr. Lucia Janechová
Recenzoval:	doc. PhDr. ThDr. Andrej Mátel, PhD., mim. prof.
Vydavatel:	Ústav sv. Jana N. Neumanna Příbram VŠZaSP sv. Alžbety Bratislava
Místo vydání:	Příbram
Vydání:	1.
Rok vydání:	2016
Počet stran:	64
Náklad:	50 ks
Tisk:	Ústav sv. Jana N. Neumanna Příbram
Typ vazby:	CD-ROM
ISBN	978-80-88206-02-6

OBSAH

SOCIÁLNÍ PODPORA ONKOLOGICKY NEMOCNÝCH V PROTON THERAPY CENTER PRAHA <i>Alena BOKOVÁ, Emília VRANKOVÁ</i>	6
ÚČAST DÍTĚTE NA PŘÍPADOVÉ KONFERENCI <i>Kamila FRANKOVÁ, Radka KULHÁNKOVÁ</i>	9
VYUŽITÍ SEBEOBSLUŽNÉ TERAPIE U KLIENTŮ V DOMOVĚ SE ZVLÁŠTNÍM REŽIMEM <i>Marie GREGOROVÁ, Helena RAIFOVA</i>	11
VÝZNAM ÚSTAVNÍ PÉČE Z POHLEDU DĚTÍ VE VĚKU 12-18 LET V PLZEŇSKÉM KRAJI <i>Veronika HANUŠOVÁ, Lenka PRŮŠOVÁ</i>	13
SOCIÁLNÍ PRÁCE JAKO FAKTOR OVLIVŇUJÍCÍ PROCES HOSPITALIZACE SENIORŮ <i>Pavla HOUZAROVÁ, Karel PREUSS</i>	15
DOPROVÁZENÍ NEMOCNÉHO V ČASE UMÍRÁNÍ <i>Lucie CHYBOVÁ, Emília VRANKOVÁ</i>	18
PŘÍSPĚVEK NA PÉČI A JEHO VYUŽÍVÁNÍ V PRAXI <i>Irena JEŘÁBKOVÁ, Zdeněk ONDRÁŠEK</i>	20
PEČOVATELSKÁ SLUŽBA JAKO MOŽNOST POMOCI PŘI ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ A POTŘEB STARÝCH LIDÍ V LOKALITĚ PRAHY 5 – RADOTÍN <i>Ivana KRÁSNÁ, Ján GURSKÝ</i>	23
RESOCIALIZAČNÍ PROGRAM PRO MLÁDEŽ JAKO NÁSTROJ SOCIÁLNÍ PRÁCE KURÁTORA PRO MLÁDEŽ <i>Pavčina KREJČÍKOVÁ, Magdalena KOŤOVÁ</i>	25
VYBRANÉ PROBLÉMY S UTVÁŘENÍM IDENTITY DÍTĚTE V PŘÍBUZENSKÉ PĚSTOUNSKÉ PÉČI V PRAXI SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA <i>Pavla KUČEROVÁ, Lenka PRŮŠOVÁ</i>	28
PŮSOBNÍ A ROLE KURÁTORA PRO DĚTI A MLÁDEŽ V SYSTÉMU SOCIÁLNĚ – PRÁVNÍ OCHRANY <i>Vladimíra LÍBALOVÁ, Daniela KVĚTENSKÁ</i>	30
PROBLEMATIKA SOCIÁLNÍ REHABILITACE LIDÍ S DUŠEVNÍM ONEMOCNĚNÍM VE FOKUSU PRAHA – CENTRU MĚLNÍK <i>Edita MINKOV, Zdeňka FIALOVÁ</i>	33
PŘEDSTAVY O DÍTĚTI V PROCESU ZPROSTŘEDKOVÁNÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE	

<i>Libor MOŽIŠ, Lenka PRŮŠOVÁ</i>	36
SENIOR – OBĚŤ TRESTNÉHO ČINU (NA PŘÍKLADU REGIONU TRUTNOV V LETECH 2010–2014)	
<i>Martin MYKAS, Vladimír WOLF</i>	38
ZÁVISLOST NA INTERNETU, INTERNETOVÝCH A POČÍTAČOVÝCH HRÁCH ŽÁKŮ V PRIMÁRNÍM ŠKOLSTVÍ	
<i>Petra NÝVLTOVÁ, Zdeněk ONDRÁŠEK</i>	40
DEMENCE SENIORŮ JAKO SOCIÁLNÍ PROBLÉM SOUČASNOSTI I BUDOUCNOSTI V ČESKÉ REPUBLICE	
<i>Simona RADOVÁ, Ján GURSKÝ</i>	42
SANACE RODINY V RODINÁCH MATEK SAMOŽIVITELEK, NEJČASTĚJŠÍ OTÁZKY A PERSPEKTIVY	
<i>Zdenka ROTTENBORNOVÁ, Lenka PRŮŠOVÁ</i>	45
DÁVKY POMOCI V HMOTNÉ NOUZI V REGIONU MĚLNICKO	
<i>Josef SLAVÍK, Zdeněk ONDRÁŠEK</i>	47
NÁHRADNÍ RODINA JAKO VÝZNAMNÉ SOCIÁLNÍ MÍSTO PRO VÝVOJ DÍTĚTE	
<i>Eliška STRÁDALOVÁ, Lenka PRŮŠOVÁ</i>	49
VLIVY PŮSOBÍCÍ NA VZNIK A ROZVOJ DROGOVÉ ZÁVISLOSTI	
<i>Radek ŠIMA, Daniela KVĚTENSKÁ</i>	51
POSTOJ SOCIÁLNÍCH A SOCIÁLNĚ AKTIVIZAČNÍCH PRACOVNÍKŮ V DOMOVECH PRO SENIORY K AKTIVIZAČNÍ ČINNOSTI SE SENIORY	
<i>Radka ŠIMONOVÁ, Katarína SEDLÁROVÁ</i>	54
SOCIÁLNÍ PRÁCE V DOMOVĚ PRO SENIORY Z POHLEDU SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA	
<i>Hana ŠTEFÁČKOVÁ, Michal SVOBODA</i>	57
FINANCOVÁNÍ VYBRANÝCH DRUHŮ SLUŽEB G - CENTRA TÁBOR	
<i>Alice ŠVEHLOVÁ, Jiří HORECKÝ</i>	59
VIDEOKONFERENCE JAKO MODERNÍ KOMUNIKAČNÍ NÁSTROJ A JEHO VNÍMÁNÍ KLIENTEM SOCIÁLNÍ PRÁCE	
<i>Hana VALENTOVÁ VOJTOVÁ, Luboš JANŮ</i>	62

PŘEDMLUVA

Podľa profilu absolventa magisterského štúdia v študijnom odbore sociálna práca na Vysokej škole zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave majú absolventi ovládať vedecké metódy výskumu v sociálnej práci natoľko, aby boli schopní realizovať prax založenú na vedeckých poznatkoch a kriticky ju reflektovať. Za týmto účelom si počas štúdia osvojujú poznatky z oblasti metodológie sociálneho výskumu a porozumenie jeho špecifikám v sociálnej práci. Ich praktickou zručnosťou má byť realizovanie výskumu v sociálnej oblasti. Praktickým overením tejto spôsobilosti je vypracovanie záverečnej diplomovej práce, ktorej integrálnou súčasťou je empirický výskum.

Predložený zborník abstraktov je stručným prehľadom záverečných prác absolventov magisterského štúdia sociálnej práce na Ústave sv. Jana N. Neumanna v Příbrame v akademickom roku 2015/2016. Príznačnou charakteristikou viacerých výskumov je interdisciplinárnosť, úzke prelinanie sa sociálnej práce s ďalšími disciplínami z oblastí zdravotníckych vied, kriminológie, sociálnej politiky a ekonómie. Z hľadiska cieľových skupín klientov sociálnej práce prevažuje predmet záujmu študentov o deti, rodinu, seniorov, osoby so zdravotnými problémami, zdravotným postihnutím, sociálno-patologickým javmi (najmä závislosti a kriminalita) a sociálno-ekonomickými problémami. Za pozitívum považujem záujem o nové metódy, techniky a prístupy, akými sú prípadová konferencia, sebaobslužná terapia či videokonferencia. Z tohoto hľadiska môže byť zborník inšpiráciou pre ďalších študentov magisterského štúdia sociálnej práce.

Andrej Mátel, recenzent

SOCIÁLNÍ PODPORA ONKOLOGICKY NEMOCNÝCH V PROTON THERAPY CENTER PRAHA

Alena BOKOVÁ, Emília VRANKOVÁ

Abstrakt

Výzkumná práce se zabývá problematikou onkologicky nemocných pacientů a jejich potřebami týkající se sociální podpory v ojedinělém privátním zařízení pro onkologické pacienty. V zařízení v současné době chybí sociální pracovník a jeho funkci vykonává pouze zdravotnický personál. Zdravotní sestry však nemají odpovídající vzdělání v oboru Sociální práce a tudíž nemohou poskytnout pacientům relevantní informace. Tuto roli částečně zastupuje občanské sdružení Amelie, které se zaměřuje na psychosociální podporu onkologicky nemocných a jejich blízkým. Hlavním cílem výzkumného šetření je zmapování, zda v zkoumaném zdravotnickém zařízení, v kterém chybí kvalifikovaná osoba sociálního pracovníka, je žádoucí tuto pracovní pozici vytvořit. Pro výzkum byla použita i rešeršní činnost na zjištění výzkumných studií týkající se nabídky sociálních služeb a přítomnosti sociálního pracovníka v zařízeních podobného typu v zahraničí. Práce je publikována metodou IMRaD a skládá se ze čtyř hlavních kapitol. Úvodní kapitola se věnuje teoretickým východiskům čerpaným z dostupné literatury, klade důraz na charakteristiku onkologického onemocnění, vymezuje pojmy sociální práce, sociální pracovník a sociální podpora. Druhá kapitola se zabývá použitými kvalitativními metodami výzkumu a analýzy zpracovaných dat. Třetí část se věnuje zpracování rozhovorů, a jejich následnému kódování, závěrečná část interpretuje data zjištěná provedeným výzkumem založeným na polostandardizovaných rozhovorech s pacienty zkoumaného zařízení. Analýza výzkumných dat je provedena metodou otevřeného a axiálního kódování. V závěru práce uvádíme zjištění týkající se poskytování sociální podpory v daném zařízení.

Klíčová slova

Onkologický pacient. Sociální podpora. Sociální pracovník. Kvalitativní výzkum.

Úvod

Práce se zabývá problematikou sociální podpory onkologicky nemocných v prostředí privátního zdravotnického zařízení. Psychosociální zátěž, které jsou nemocní rakovinou vystaveni, těžko zdraví lidé mohou pochopit. Pacienti s rakovinou se musí vyrovnat s řadou problémů. Největší z nich je pocit nejistoty a obavy z budoucnosti, nežádoucí účinky onkologické léčby, stigma choroby a pocity izolace. Velká část onkologických pacientů prožívá také finanční problémy související se změnou jejich statutu. Sociální pracovníci jsou obvykle součástí multidisciplinárního týmu péče o pacienty v lůžkových zařízeních, jejich přítomnost v privátních zařízeních je podmíněna rozhodnutím vedení společnosti. Diplomová práce je zaměřena na potřebu sociální podpory u pacientů Proton Therapy Center. Cílem práce je analyzovat problematiku sociální práce s onkologicky nemocnými v uvedeném zařízení, provést sondu do dalších zařízení podobného typu, ale též ověřit, zda střední zdravotnický personál, který, i když je dostatečně empatický k onkologicky nemocným, může kvalifikovaně nahradit osobu sociálního pracovníka, který není ve zkoumaném zařízení zastoupen. Vzhledem k existujícím problémům onkologicky nemocných vnímáme jako důležité, aby byl na pracovišti přítomen odborník na danou problematiku – sociální pracovník. Získané výsledky studie přispívají nejen k obohacení poznatků o sociální podpoře onkologicky nemocných, ale poskytují také ucelenější přehled o problémech, které je nutné řešit i na poli privátního sektoru.

Metody

Tato část práce je zaměřena na vymezení dílčích cílů výzkumného šetření, respektive sondy, která zjišťuje současný stav ve zkoumaném zařízení. Pro stanovení dílčích cílů diplomové práce byl zvolen kvalitativní výzkum, metoda dotazování a technika polostrukturovaného rozhovoru. Dle Hendla (2005, s. 57), „*síla kvalitativních dat nespočívá v množství sledovaných lidí, ale ve schopnosti výzkumníka dobře poznat několik lidí v jejich kulturním kontextu. Testem kvalitativního výzkumu není odhalit zdánlivě nekonečnou rozmanitost jedinečných lidských bytostí, ale osvětlit život několika dobře vybraných lidí.*“ Pokud lze pojmenovat praktické užití kvalitativního výzkumu, posláním kvalitativního výzkumu je porozumění lidem v sociální situaci. V kvalitativním výzkumu mizí hranice mezi rolí výzkumníka a rolí zkoumané osoby, oba jsou rovnocennými partnery. Pro zpracování výzkumných dat v uvedené práci byl vybrán přístup zakotvené teorie, tento přístup je používán v případech, kdy chceme zkoumat skupinu osob, která se vyznačuje určitým společným charakteristickým znakem. Hlavní výzkumný soubor tvořili pacienti Proton Therapy Center Praha. Pro konkrétní výběr byli osloveni pacienti, jejichž indikace patří svojí lokalizací mezi nejkomplicovanější, výběr nebyl omezen věkem, pohlavím ani stupněm vzdělání. Účastníkem výzkumu byla i zdravotní sestra a sociální pracovník občanského sdružení Amelie, která se zaměřuje na psychosociální podporu onkologicky nemocným a jejich blízkým. Rozhovory s pacienty byly převedeny do písemné formy a podrobeny důkladnému studiu, dle zjištěných dat byly stanoveny čtyři kategorie, kterým byly přiděleny kódy. Tyto kategorie byly pojmenovány Rakovina, Rodina, Podpora, Ekonomická situace, každé z nich obsahovaly další subkategorie. Zdravotní sestře a sociální pracovníci byla přiřazena pouze jedna kategorie, Sociální podpora. Rozhovory pacientů byly podrobeny také axiálnímu kódování. Pro výzkum byla využita i rešeršní činnost, která vyhledávala v odborné literatuře podobné studie u onkologických pacientů, výsledky této činnosti však byly využity pouze okrajově, vyhledávání našlo pouze studie týkající se pacientů v medicínské oblasti.

Výsledky

Cílem práce bylo zjištění, zda je žádoucí vytvořit v zařízení pozici sociálního pracovníka. Výsledky rešeršní činnosti nepotvrdily žádné výzkumné studie týkající se pacientů Protonových center v oblasti sociální podpory, pouze po medicínské stránce. Dalším studiem jsme si ale ověřili, že v dalších zařízeních podobného typu v zahraničí fungují sociální oddělení. Pozitivním zjištěním je poskytování sociální opory onkologicky nemocným ze strany partnera, rodičů a dětí nemocných respondentů. Dalším signifikantním zdrojem sociální opory je podpora přátel, kteří podporovali nemocné s humorem a jistou dávkou nadsázky a všichni respondenti oceňovali, že se jejich přátelé k nim chovali nadále stejně jako před onemocněním. Pacienti během léčby navazovali nová přátelství s onkologickými pacienty i se zdravotnickým personálem, neocenitelnou psychickou podporu všem respondentům poskytovaly zejména zdravotní sestry. Pozitivní byl také přístup nadřízených a kolegů ze zaměstnání. Několik vědeckých studií se zmiňuje o vývoji posttraumatické reakce u sourozenců onkologicky nemocných dětí, tento poznatek potvrdila i jedna z respondentek, matka dvojčat, z nichž jedno dítě se léčilo v Proton Therapy Center Praha s nádorem mozku. Sourozenci takto nemocných dětí prožívají pocity smutku, osamocení, vlastní nedůležitosti a touží být také vážně nemocní, aby se péče rodičů soustředila i na ně. Respondenti rovněž udávali zhoršení ekonomické situace z důvodu dlouhodobé neschopnosti a vyšších finančních nároků vyplývajících z nemoci. Rovněž v těchto případech podpořila nemocné rodina, přátelé i kolegové z práce. Dvě z respondentek výzkumu jsou příjemci pravidelného finančního příspěvku od nadace Dobrý anděl. Dalším poznatkem, ke kterému jsme v našem výzkumu došli a který se týká partnerské podpory, je dočasná výměna rolí v rodině, k této změně došlo onemocněním jednoho z partnerů, kdy se ho logicky druhý z dvojice snažil nahradit. Na druhé straně u rodiny s onkologicky nemocným dítětem došlo ke krizi v manželství a následnému rozpadu rodiny. Další ze změn, která se týkala všech

respondentů, je změna v hodnotovém systému, která se týkala i přístupu oceňování své vlastní osoby. Jak bylo patrné ve výpovědích, uvědomění si skutečných hodnot v životě, ujasnění priorit a cílů, se stává významným vkladem do dalšího života. V průběhu výzkumu došlo k navázání spolupráce s občanským sdružením Amelie, které poskytuje psychosociální podporu onkologicky nemocným a jejich blízkým a které převzalo úlohu sociálního pracovníka v daném zařízení. Překvapením bylo zjištění, že během zkoumaného období vyžadovalo pomoc sociálního pracovníka pouze pět pacientů z celkového počtu 273 pacientů, ač jsme se domnívali, že číslo bude mnohem vyšší.

Závěr

Rozbor jednotlivých rozhovorů nám poskytl obraz o těžkostech a komplikacích, se kterými se onkologicky nemocní během své léčby setkávají. Výsledky analýzy všech zkoumaných kategorií napříč všemi tzv. pozitivními a negativními doménami osobního i rodinného života nás upozornily na zajímavé skutečnosti. Určitým překvapením pro nás bylo zjištění, že z našeho vzorku až na jednu respondentku nevyhledal služby sociálního pracovníka žádný další pacient. Domnívali jsme se, že skutečnost bude opačná. Díky analýze získaných dat jsme si uvědomili, se sociálního pracovníka není možné nahradit v zdravotnickém zařízení žádným zdravotním personálem. Ačkoliv potřebu sociální podpory vykazaly pouze dvě respondentky, je nutné v zařízení službu sociálního pracovníka zajistit. Toto zjištění společně s návrhem přijetí sociálního pracovníka alespoň na částečný pracovní úvazek bylo předáno vedení společnosti. Spolupráce s Amelií se zdá být dobrou volbou, ale do budoucna nemusí stačit, v případě podpisu smlouvy s Všeobecnou zdravotní pojišťovnou dojde logicky k navýšení počtu pacientů a tím i zvyšujícím se požadavkům pacientů ohledně sociální podpory. Určitý nedostatek také shledáváme v nepřítomnosti psychologa na pracovišti, respondentům je sice nabídnuta forma psychoterapie ve sdružení Amelie, ale nedomníváme se, že je to dostačující řešení. Ve stejné míře, tak jak se zvyšuje množství přeživších pacientů, tak se i zvyšuje nůstnost psychosociální opory a u většiny z nich i potřeba sociální podpory. „*Existuje mnoho důkazů pro to, že sociální opora má pozitivní vztah k přežití rakoviny, přestože tento vztah zůstává v jádru neobjasněn a vyžaduje další zkoumání. Většina výzkumů týkajících se sociální opory souhlasí s názorem, že existence sociální sítě – kontakt s ostatními nebo přítomnost důvěrně známé osoby – snižuje riziko úmrtnosti u rakoviny stejně jako u jiných oncoznění.*“ (Tschuchke, 2004. s. 77). Věříme, že výsledky naší výzkumné práce mohou být obohacením pro další zpracování dané problematiky.

Reference

- HENDL, J. 2005. *Kvalitativní výzkum, základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál. 407 s. ISBN 978-80-262-0219-6.
- KUZNÍKOVÁ, I. et al. 2011. *Sociální práce ve zdravotnictví*. Praha: Grada. 212 s. ISBN 9788024736761.
- STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. 1999. *Základy kvalitativního výzkumu.: Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert. 196 s. ISBN 80-8583-460-X.
- TSCHUSCHKE, V. 2004. *Psychoonkologie – Psychologické aspekty vzniku a zvládnutí rakoviny*. Praha: Portál. 216 s. ISBN 80-7178-826-0.

ÚČAST DÍTĚTE NA PŘÍPADOVÉ KONFERENCI

Kamila FRANKOVÁ, Radka KULHÁNKOVÁ

Abstrakt

Diplomová práce definuje případovou konferenci, která je do praxe aplikována jako jeden z nových trendů sociální práce s rodinou a ohroženým dítětem. Blíže se zaměřujeme, jak je řešena sociálními pracovníky orgánu sociálně právní ochrany dětí, otázka účasti dítěte na případové konferenci. Hlavním cílem práce bylo zjistit, jaké faktory ovlivňují přítomnost dítěte a jak je s nimi pracováno. Diplomová práce je vystavena na zkušenostech a názorech jednotlivých sociálních pracovníků orgánu sociálně právní ochrany dětí, jak oni přistupují k naplnění participačním práv dítěte a jak tuto skutečnost zajišťují v rámci případové konference. Prezentovaná zjištění jsou založena na metodě kvalitativního výzkumu. Pomocí metody zakotvené teorie byly získané poznatky analyzovány. V závěru diplomové práce jsou zdůvodněná doporučení pro praxi.

Klíčová slova

Ošetření. Participace. Případová konference. Orgán sociálně právní ochrana dětí. Výzkum.

Úvod

Orgány sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) mají zákonnou povinnost od roku 2013, ve vymezených situacích svolávat případové konference (dále jen PK). PK jsou nástrojem pro komplexní hodnocení situace dítěte, mají přispět ke zlepšení sociální situace rodiny a dítěte. OSPOD musí při své činnosti brát zřetel na participační práva dítěte, protože dítě disponuje právem vyjadřovat se, být slyšeno k otázkám, které se ho bezprostředně týkají. Praxe se učí efektivně využívat PK jako nástroj k podpoře dítěte a rodiny. Na pracovních setkáních pracovníků OSPOD jsou sdíleny zkušenosti, ze kterých vyplynulo, že existuje více otázek než dostupných odpovědí na to, jak pracovat a naplňovat participační práva dítěte na PK. Cílem diplomové práce bylo pomocí kvalitativního výzkumu zmapovat, jak sociální pracovníci OSPOD subjektivně vnímají faktory ovlivňující přítomnost dítěte na PK a nalézt možnosti jak danou problematiku vhodně řešit.

Metody

Cílem výzkumu bylo zjistit, jak sociální pracovník OSPOD pracuje s naplňováním participačních práv dítěte v rámci procesu rozhodování dítěte ve věcech, které se ho dotýkají. Současně zda považuje sociální pracovník za žádoucí osobní účast dítěte na PK. Hlavní cílem výzkumu bylo zjištění, jak je tato účast ošetřena a zajištěna. Výběrový soubor tvořili sociální pracovníci s výkonem práce na OSPOD s přímou zkušeností s pořádáním PK. Stanovili jsme si jednu základní výzkumnou otázku, která byla dekomponována do tří výzkumné otázky, které poskytly konkrétnější vhled do problematiky. Ve výzkumu jsme měly zahrnuty nezávislé proměnné, jako jsou dítě, PK, vyhodnocení, komunikace a závislé proměnné jako je obsah projednávání, sociální pracovník a zapojení dítěte. Mezi intervenující proměnné byly zařazeny počty respondentů a metodické pokyny pro individuální vyhodnocení. Předvýzkum byl realizován v měsíci říjnu 2015. Cílem předvýzkumu bylo získat zpětnou vazbu, zda metody a techniky výzkumu jsou zvoleny vhodně a jak by měl být vydefinován vzorek respondentů. Současně byl vypracován i časový rámec celé diplomové práce. Na základě získaných informací z odborné literatury byla zvolena metoda kvalitativního výzkumu. K získání údajů byla využita metoda polostrukturovaného rozhovoru. Na základě stanovených výzkumných otázek byly vytvořeny tazatelské otázky. Velmi náročnou částí výzkumu byl sběr dat a jejich následné

zpracování, při kterém byla využita metoda zakotvené teorie. Pomocí otevřeného kódování byly vytvořeny kategorie, jejichž postupnou analýzou bylo možné vytvořit novou teorii.

Výsledky

Naším záměrem bylo zjistit, jaké faktory ovlivňují účast dítěte na PK. Pokusili jsme se zmapovat, jak jednotliví sociální pracovníci pracují s nástrojem PK a jakým způsobem přemýšlejí o účasti dítěte na PK. Zaměřili jsme se na formu ošetření dítěte jako účastníka PK. Na základě získaných poznatků z rozhovorů jsme zjistili, že u sociálních pracovníků je snaha, aby se dítě PK účastnilo. Ve většině případů jsou pro účast dítěte vytvořené vhodné prostorové podmínky. Přítomnost dítěte na PK je ovlivněna především tématem PK. Věk a mentální zralost dítěte ovlivňuje pouze samotnou míru participace dítěte na PK. Z výzkumu vyplynulo, že je důležité dostatečně dítě informovat. Je žádoucí, aby byl vytvořen harmonogram s vymezením času, kdy je dítě osobně na PK přítomno. Klíčové se jeví vzájemné sdílení informací s dítětem a reflektování jeho individuálních potřeb.

Závěr

Navrhnutá konkrétní doporučení vychází ze zjištění, že zapojení dětí a dospívajících je v rámci PK převážně v rovině formalizovaného přizývání a slyšení. OSPOD PK využívá jako nástroj procedurálních příležitostí k nastavení vhodných opatření. Pro praxi je nezbytné, aby na děti bylo nahlíženo, jako na plnohodnotné partnery v rámci uplatňování participačních práv. Z tohoto důvodu je žádoucí děti vhodně informovat, poskytovat jim vysvětlení, dostatek času před samotnou realizací PK, aby mohly porozumět situacím a možnostem, které z ní budou vyplývat. Na základě individuálních rozhovorů s dítětem, by měla být zvolena podpůrná osoba, která jej doprovodí v pozici osobního zástupce. Současně je vhodné výsledný stav s dítětem znovu diskutovat a prověřovat. Tyto kroky směřují ke změně a odstupu z formální účasti dítěte na PK k aktivní participaci.

Reference

- BECHYŇOVÁ, V. 2012. *Případové konference: praktický průvodce pro práci s ohroženou rodinou*. Praha: Portál. 158 s. ISBN 978-80-262-0181-6.
- NOSÁL, I. – ČECHOVÁ, I. 2014. *Participace a nové přístupy k práci s ohroženými dětmi a rodinami: studie inspirované zkušenostmi ze Švýcarska: sub-projekt PF 134 Inovace služeb a metod práce s ohroženými dětmi a rodinami: nové přístupy a příklady dobré praxe ze Švýcarska*. Brno: Česko-britská o.p.s. 136 s. ISBN 978-80-905598-1-3.

VYUŽITÍ SEBEOSLUŽNÉ TERAPIE U KLIENTŮ V DOMOVĚ SE ZVLÁŠTNÍM REŽIMEM

Marie GREGOROVÁ, Helena RAIFOVA

Abstrakt

V diplomové práci se autorka zabývá využitím sebeobslužné terapie u klientů v domovech se zvláštním režimem. Jedná se o celkem novou metodu práce s klienty ve stacionární péči. Autorka využila prvních zkušeností z Domova Pohoda v Novém Strašecí. Prostřednictvím realizovaného výzkumu kvalitativní metodou autorka nadefinovala hypotézy jako předpoklad pro další zkoumání přínosu a využití již zmíněné sebeobslužné terapie u klientů trpících různými formami demence. Doba, po kterou domov používá sebeobslužnou terapii (od roku 2012) nemůže být statisticky významná, ale již první poznatky o udržitelnosti stavu klientů napovídají, že metoda sebeobslužné terapie je prokazatelně účinná.

Klíčová slova

Sebeobslužná terapie. Demence. Terapie. Stacionární péče. Výzkum.

Úvod

Koncept sebeobslužné terapie doslovně přeloženo z německého jazyka, v ČR užíván název terapie sebeudržení je novým terapeutickým přístupem v péči o lidi trpící středně těžkou až těžkou formou demence, ale její využití je možné také u jiných forem onemocnění například postižení poznávacích funkcí, zejména se může jednat o lidi s těžkým nebo hlubokým stupněm mentálního postižení. Samotným cílem konceptu terapie sebeudržení je primární udržení stability systému „Já“ a jeho schopnosti fungovat a to navzdory mnoha významným a nemocí způsobeným změnám. Hlavním cílem je dosažení příznivého vlivu na průběh choroby, zachování každodenních daných dovedností a kompetencí, zamezení psychopatologických příznaků u nemocných, stejně jako emocionální stabilizace, podpora a pomoc pečujícím příbuzným. V úvodní části autorka objasňuje pojem převzatý z německého jazyka, užívaný v některých sociálních zařízeních v Německu. Jde o doslovně přeložený pojem terapie sebeobsluhy, který se užívá i u nás, jako pojem terapie sebeudržení. Autorka diplomové práce ho bude též užívat. K věnování se dané problematice vedla autorku práce především seznámení se blíže s danou problematikou konceptu terapie sebeudržení v praxi v již zmíněném Domově Pohoda v Novém Strašecí. Autorka práce chce poukázat na kladné využití konceptu terapie sebeudržení v Domově Pohoda v Novém Strašecí, který je koncipován jako rehabilitační multimodální program určený pro lidi s demencí, především pak s demencí při Alzheimerově nemoci a pro klienty s těžkým a hlubokým stupněm mentální retardace. Prostřednictvím realizovaného výzkumu kvalitativní metodou budou nadefinované hypotézy jako předpoklad pro další zkoumání přínosu a využití již zmíněné terapie sebeudržení u klientů trpících různými formami demence. Cílem výzkumu bylo zmapování pozitivních i negativních poznatků při zavedení programu terapie sebeudržení do praxe v domovech se zvláštním režimem u klientů trpících především Alzheimerovou chorobou.

Metody

Cílem výzkumu bylo zmapování pozitivních i negativních poznatků při zavedení programu terapie sebeudržení do praxe v domovech se zvláštním režimem u klientů trpících především Alzheimerovou chorobou. Kvalitativní výzkum byl zvolený z důvodu přímého poznání zkoumaného problému v jeho přirozeném prostředí tj. pochopení do hloubky využití terapie sebeudržení u klientů trpících demencí. Nejdříve, byl realizovaný předvýzkum v červenci 2015.

Cílem bylo předběžné zmapování a seznámení se s používáním terapie sebeudržení v praxi v domově se zvláštním režimem Pohoda v Novém Strašecí. Domov se zvláštním režimem Pohoda v Novém Strašecí je zároveň certifikovaným školicím zařízením. Po prvotním seznámení se s celým režimem domova v praxi. K získání potřebných údajů jsme po delší úvaze zvolili, fenomenologický výzkum. Protože pomocí tohoto výzkumu můžeme dané problematice porozumět více do hloubky. A to s pomocí použití hloubkového rozhovoru se záměrným výběrem lidí. Jednalo se o malou skupinou vzorku respondentů (participantů). Konkrétně se jednalo o ošetřující personál v přímé péči, vedoucího aktivizačního pracovníka a aktivizačního pracovníka. S těmito participanty byl poté individuálně veden hloubkový rozhovor, ve kterém mu byly pokládány polo strukturované otevřené otázky, na které měl dotazovaný dostatek času odpovědět. Získané odpovědi z realizovaných rozhovorů, byly následně podrobně zpracovány a vyhodnoceny.

Výsledky

Podle výsledků, které byly provedeny v Domově Pohoda v Novém Strašecí a podle získaných sdělení odborných pracovníků se díky terapii sebeudržení podařilo udržet klienty déle v jejich současném stavu.

Závěr

Doba, po kterou Domov Pohoda v Novém Strašecí používá terapii sebeudržení (od roku 2012), nemůže být statisticky významná, ale již první poznatky o udržitelnosti stavu klientů napovídají, že metoda terapie sebeudržení je prokazatelně účinná.

Reference

- JÚNOVÁ, M. 2015. Cesta k porozumění lidem s demencí, inovační koncept SET – sebeudržovací terapie. In *Sociální služby*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, ISSN 1803-7348, 2015, s. 40-42.
- ORENDAČ, P. – VRANKOVÁ, E. 2013. Školské a závěrečné práce – jako na to? Bratislava: VŠZaSP sv. Alžběty. 108 s. ISBN 978-80-89535-11-8.

VÝZNAM ÚSTAVNÍ PÉČE Z POHLEDU DĚTÍ VE VĚKU 12-18 LET V PLZEŇSKÉM KRAJI

Veronika HANUŠOVÁ, Lenka PRŮŠOVÁ

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá významem ústavní výchovy z pohledu dětí ve věku 12 – 18 let v Plzeňském kraji. Oblast sociální práce s rodinou, ze které bylo vyjmuté dítě, je velmi významným a důležitým tématem. Hlavním cílem je poodhalit vnímání významu ústavní výchovy těmi, kterých se to nejvíce dotýká, tedy dětmi, zamyšlení se nad tím, zda toto opatření dětem přináší to, co by měly ve své biologické rodině. Dalším cílem práce je přiblížit pocity dětí, které se v ústavní výchově ocitnou a zda rozumí tomu, z jakého důvodu zde musí být. Výzkum jsme realizovali kvantitativní metodou. Vypracované dotazníky byly předány dětem, které jsou umístěné v ústavním zařízení a poté byly vyhodnoceny. V závěru práce jsme uvedli výstupy výzkumu a doporučení pro praxi, která jsou zpracovaná na základě realizovaného výzkumu.

Klíčová slova

Ústavní výchova. Dětský domov. Dětský domov se školou. Výchovný ústav. Poruchy chování.

Úvod

Ústavní výchova je téma, které se týká rodin s dětmi, jejichž vývoj je ohrožen. Je to velmi výrazný zásah státu do práva rodičů pečovat a vychovávat své děti, ale také je to zásah do práva dětí na péči svých rodičů. Téma diplomové práce jsme zvolili v důsledku toho, že se často setkáváme ve své praxi s dětmi, které jsou umístěné v ústavní výchově, a hlavně z toho důvodu, že jsme se zajímali o pocity a názory těch, kterých se výkon ústavní výchovy nejvíce dotýká – dětí. Ne každé dítě totiž má možnost vyrůstat ve své biologické rodině. Důvodů pro to může být několik. Důvody popisujeme v úvodní části práce. V úvodní části se také věnujeme typům zařízení, ve kterém se realizuje ústavní výchova, vývojovým obdobím ve fázi adolescence a také poruchami chování, které bývají často důvodem pro umístění do ústavní výchovy. Cílem práce je poskytnout pohled na prožívání dětí, které ústavní výchovou prochází a zda mají to, co by měly ve své biologické rodině. Dalším cílem práce je přiblížit pocity dětí a to, zda rozumí tomu, proč jsou v zařízení umístěny.

Metody

Cílem výzkumu bylo zjistit, jak děti vnímají své umístění v zařízení pro výkon ústavní výchovy. Hlavní cíl jsme dále rozdělili na cíle, ve kterých jsme zjišťovali pocity dětí, které jsou umístěné v ústavní výchově, zda jim ústavní výchova přináší to, co by měly v biologické rodině a zda rozumí tomu, proč v tomto zařízení jsou. Výběrový soubor obsahoval jednotlivé typy zařízení pro výkon ústavní výchovy v Plzeňském kraji. Stanovili jsme čtyři hypotézy. Po sestavení dotazníku byl realizován předvýzkum, a to v listopadu 2015. Cílem předvýzkumu bylo zjistit, zda jsou otázky obsažené v dotazníku jasné a srozumitelné. Na základě předvýzkumu jsme zjistili, že dotazník je srozumitelný, proto nebylo třeba jej upravovat. V této části diplomové práce jsme zpracovali i časový rámec výzkumu a finanční rozpočet, který zahrnoval náklady spojené s realizací výzkumu. Výzkum byl vyhodnocen metodou kvantitativní, jejímž cílem je získání číselných dat. Nejvhodnějším nástrojem k získání údajů jsme zvolili dotazník. Výhodou je, že respondent má dostatek času k tomu, aby mohl přemýšlet nad odpovědí a výhodou také je získání velkého množství dat. Dotazník obsahoval uzavřené otázky s možností doplnit konkrétní příklady. Vytvořený dotazník jsme poté části respondentů donesli osobně, zároveň jsme byli přítomni vypracování, a části byl zaslán poštou. Náročnou částí sběru dat bylo jejich

vyhodnocení, které jsme se snažili realizovat průběžně. Pro zpracování získaných údajů jsme použili program Microsoft Excel 2010. Získané údaje jsme poté zpracovali do tabulek, procent a grafů.

Výsledky

Jak bylo výše uvedeno, naší cílem bylo zjistit, jak vnímají děti své umístění v zařízení pro výkon ústavní výchovy, jejich pocity, zda jim ústavní výchova přináší to, co by měly v biologické rodině a zda rozumí tomu, proč jsou v ústavní výchově. Zaměřili jsme se na ověření hypotéz, kde jsme předpokládali, že většina dětí vnímá své umístění jako trest, že chápou důvody svého umístění, že mají více možností, které jim ústavní výchova poskytuje, např. volnočasové aktivity, výlety apod., že děti vnímají zařízení pozitivně, mají dobrý vztah s vychovateli, a že dětem chybí jejich rodina. Na základě statistických výsledků se nám ne všechny dané hypotézy potvrdily. Potvrdilo se nám, že téměř všechny děti rozumí důvodům, proč jsou umístěny v zařízení. Nepotvrdilo se nám, že většina dětí vnímá své umístění jako trest. Dále se nám potvrdilo, že děti mají více možností, které jim ústavní výchova poskytuje (výlety, volnočasové aktivity). Potvrdilo se nám, že děti vnímají prostředí pozitivně a mají dobrý vztah s vychovateli. Můžeme konstatovat, že odpovědi respondentů byly převážně kladné, tudíž lze předpokládat, že jsou v zařízení spokojeni. Z výzkumu vyplývá, že současné nastavení realizace výkonu ústavní výchovy je uspokojivé a v souladu s ochranou zájmů dětí v nich umístěných.

Závěr

Navrhnout konkrétní doporučení vyplývající z realizovaného výzkumu je obtížné, jelikož všechny hypotézy, kromě jedné se nám potvrdily a v podstatě byly laděné do pozitivní roviny, vyjma jedné, která se nám nepotvrdila. Z výzkumu vyplývá, že děti jsou v zařízení spokojené a v podstatě jediné, co jim chybí je jejich rodina. Děti jsou spokojené jak s prostředím v zařízení, tak s aktivitami, nemají výrazné konflikty s vychovateli, naopak si s nimi rozumí, vnímají možnost se v zařízení něco naučit a převážná většina nemá problém s respektováním pravidel a řádu. Zároveň z výzkumu vyplývá, že děti umístěné v ústavní výchově mají široké spektrum výběru volnočasových aktivit, nejlépe na tom byl s nabídkou různých volnočasových aktivit dětský domov. Dá se říci, že současný průběh realizace ústavní výchovy, od oznámení dítěti a rodině o jeho umístění, přes jeho umístění do daného typu zařízení a průběh ústavní výchovy, je z vyplýnulých výsledků výzkumu uspokojivý a k dětem šetrný.

Reference

MATOUŠEK, O. 2008. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál. 220 s. ISBN 978-80-7367-368-0.
Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

SOCIÁLNÍ PRÁCE JAKO FAKTOR OVLIVŇUJÍCÍ PROCES HOSPITALIZACE SENIORŮ

Pavla HOUZAROVÁ, Karel PREUSS

Abstrakt

Téma předkládané práce je zaměřené na sociální práci se seniory, kteří jsou hospitalizováni v nemocnici, a jejími možnostmi ovlivnit propuštění z akutního lůžka. Hlavním cílem bylo poukázat na sociální práci v nemocnici jako na složku komplexní péče o pacienta, která může za určitých předpokladů ovlivnit průběh hospitalizace a zároveň být prevencí opakovaných hospitalizací seniorů. Opisní část se věnuje kompetencím sociálního pracovníka ve zdravotnickém zařízení, jeho postavením v rámci multidisciplinárního týmu a všímá si sociální práce v českých nemocnicích v porovnání výkonů této profese v některých jiných zemích. Dále se zabývá problémovými situacemi opakovaných hospitalizací seniorů nebo způsobu zajištění péče o dlouhodobě nemocné pacienty ve vyšším věku. Výzkumná část se zabývá vlivem sociální práce v nemocnici na proces hospitalizace seniora. Závěry z výzkumu a doporučení pro praxi uvádíme v závěru práce.

Klíčová slova

Bedblocking. Long-term care. Polymorbidita. Rehospitalizace.

Úvod

Cílem předkládaného výzkumu bylo ověřit předpoklad, že sociální práce v nemocnici může ovlivnit proces hospitalizace na akutním lůžku u sledované věkové skupiny, kterou tvořili senioři. Předpokládali jsme, že sociální pracovník nejčastěji pracuje v nemocnici se seniory. Nejčastějším důvodem k sociální práci, o kterou žádá ošetřující lékař nebo pacient, je zajištění další péče o seniora po propuštění z akutního lůžka. Dále jsme ověřovali předpoklad narůstající tendence sociální práce v konkrétní nemocnici a skutečnost, že hospitalizovaní senioři a jejich rodiny mají malé povědomí o sociální práci a jejích možnostech v nemocnici. V rámci zkoumané problematiky jsme využili možnost sledovat i věkové rozložení a sociální zázemí respondentů, vedlejší výpovědní hodnotu měla také zjištění úrovně povědomí o různých formách péče o hospitalizované seniory a názoru na vliv sociální práce na ukončení hospitalizace. Předložená práce se snaží nastínit problematiku sociální práce v nemocnici a také představit úkony, kterými je možné pacientovi zajistit další péči po propuštění z akutního lůžka.

Metody

Výzkum probíhal v nemocnici Středočeského kraje. Stanovené téma se týkalo sociální práce při procesu hospitalizace seniora v nemocnici a měl prokázat nezbytnost sociální práce jako činitele ovlivňujícího proces hospitalizace seniora, zejména s ohledem na jeho propuštění z akutního lůžka. Zjišťovali jsme, jakým způsobem je nejčastěji využívána sociální práce ze strany lékařů a samotných pacientů. U pacientů jsme se zaměřili na zmapování základních sociálních údajů o respondentovi-pacientovi a na zjištění povědomí hospitalizovaných či jejich blízkých jednak o sociální práci v nemocnici a jednak na oblasti sociální práce, o kterých se domnívali, že by jim mohly pomoci zejména v souvislosti s ukončením hospitalizace a nezbytným zajištěním po propuštění. Hlavní výzkumnou metodou bylo dotazníkové šetření a studium dokumentace. Základní i výběrový soubor odrážel prostředí, ve kterém jsme výzkum realizovali. Základní soubor tvořili všichni pacienti a lékaři konkrétního zdravotnického zařízení. Výběrový soubor tvořily tři skupiny respondentů: pacienti starší šedesáti pěti let, kontaktní osoby a lékaři jednotlivých oddělení pro dospělé. Respondenti-pacienti byli pro spolupráci osloveni

na základě předem stanoveného kritéria, kterým byla žádost od lékaře o zahájení sociální práce s pacientem (nebo jeho kontaktní osobou). Zahrnutí kontaktních osob do výzkumu umožnil zjišťování i u vybraných pacientů, kteří nebyli schopni objektivní spolupráce při výzkumu. Hledisko lékařů poskytlo náhled na jejich přístup k sociální práci ve zdravotnickém zařízení, míru využívání sociální práce při komplexní péči o pacienty a očekávání konkrétních úkonů od sociálního pracovníka. Bylo tak možné přesně identifikovat a pojmenovat konkrétní oblasti práce, ve kterých lékaři očekávají pomoc sociálního pracovníka při dalším zajištění pacienta. Výsledky byly zpracovány do tabulek a grafů.

Výsledky

Sociální práce ve zdravotnických zařízeních bývá často posuzovaná z hlediska kvality sociální práce s hospitalizovanými pacienty nebo se zabývá činnostmi sociálního pracovníka v rámci multidisciplinárního týmu. Je však také možné sociální práci pojímat jako nástroj plánování průběhu hospitalizace seniora, zejména s ohledem na zajištění péče po propuštění. Například zajištění terénní péče totiž může zkrátit pobyt pacienta na akutním lůžku v případě, že lékař shledá alternativu péče jako vhodnou a k zajištění terénní péče sociálního pracovníka vyzve. Nejčastější využití sociální práce pro zajištění další péče, ať zdravotní nebo sociální, bylo první předpokládanou hypotézou, kterou jsme ověřovali. Výzkum prokázal platnost hypotézy a z počtu všech respondentů (celkem 75 zkoumaných osob - lékaři a pacienti) očekávali nejčastější od sociálního pracovníka zajištění kontinuální péče doma nebo v jiném zařízení. Dalším předpokladem byl nárůst sociální práce ve sledované nemocnici za období čtyř let, a to u skupiny seniorů. Nárůst vykonané práce byl z počtu 715 v roce 2011 na 1076 výkonů v roce 2014 a obdobně vzrůstala také poptávka po sociální práci vykonané u seniorů, která jasně převažovala v porovnání s výkony u ostatních věkových skupin. Význam sociální práce v nemocnici může mít odpovídající efekt v případě, že pacienti jsou dostatečně informovaní a mohou ji co nejdříve po příchodu do nemocnice využít. V této souvislosti jsme předpokládali nízkou informovanost. Výzkum prokázal, že z počtu 45 pacientů vědělo o její působnosti v nemocnici ještě před svojí hospitalizací jen 8 pacientů, dalších 27 pacientů se o sociálních pracovnících dověděli až v průběhu hospitalizace. Deset pacientů o sociálních pracovnících v nemocnici vůbec nevědělo. Poslední zjišťování předpokládalo, že osamělost seniora zvyšuje riziko rehospitalizací, což se však nepotvrdilo. Ze sledovaného vzorku žijí osaměle jen tři senioři. S partnerem nebo svými dětmi žije celkem 12 seniorů, kteří byli opakovaně hospitalizováni. Zjištění může zdůraznit nezbytnost sociální práce, neboť například v uvedeném případě poskytnutí potřebné odborné podpory pečujícím osobám může včas zajistit vhodnou péči a předejít opakované hospitalizaci seniora.

Závěr

Sociální práce ve zdravotnictví není v Česku pojímána způsobem, jako je tomu například v sociálních službách. Jak uvádí Kuzníková et al. (2011, s. 9) „*sociální práce se zaměřením na oblast zdravotnictví, má u nás mnohaletou tradici, přesto jí není věnována samostatná aktuální publikace.*“ Předložená diplomová práce se snažila pojmenovat jak teoretická východiska současné problematiky sociální práce v nemocnicích, tak ukázat výzkumem těch oblastí, o kterých jsme se předpokládali, že jsou kritickými body při sociální práci s nemocnými seniory, na možnost vytvořit odpovídající podmínky pro efektivní sociální práci s hospitalizovanými. Jako prvotní vodítko naší cesty výzkumu se ukázalo nejčastěji se vyskytující očekávání lékařů: zajištění překlada pacienta z akutního lůžku na jiný typ péče nebo zajistit potřebnou péči domů. Podobně jsme se zaměřili také na pacienty nebo jejich rodiny a snažili se tak předložit ucelený přehled na očekávané kompetence od sociální práce také ze strany pacientů a jejich blízkých. Domnívali jsme se, že takto zaměřený výzkum může přispět k účelnému nastavení sociální práce a jejímu efektivnímu využití. Jsme přesvědčeni, že je

důležitý objektivní pohledem na prospěšnost a efektivitu sociální práci ve zdravotnictví a věnovat její profesi odpovídající prostor a postavení ve zdravotnických zařízeních.

Reference

KALVACH, Z. et al. 2011. *Křehký pacient a primární péče*. Praha: Grada. 399 s. ISBN 978-80-247-4026-3.

KUZNÍKOVÁ, I. et al. 2011. *Sociální práce ve zdravotnictví*. Praha: Grada. 224 s. ISBN 978-80-247-3676-1.

DOPROVÁZENÍ NEMOCNÉHO V ČASE UMÍRÁNÍ

Lucie CHYBOVÁ, Emília VRANKOVÁ

Abstrakt

Diplomovaná práce poukazuje na důležitost kompetencí a postavení sociálního pracovníka v roli doprovázejícího nemocného a umírajícího v období blížící se vlastní smrti. Zdůrazňuje, že lidský život je vlastně vymezen na jedné straně zrozením a na druhé straně smrtí. Smrt je skutečnost, která je v životě jistá, protože je člověku dán život s podmínkou konečnosti. Hlavním cílem práce je poukázat na důležitost empatie a porozumění okamžiku konce lidského života. Doprovázejícím se zde stává nejen rodina, blízcí umírajícího, ale i sociální pracovník, který je přítomný jeho posledním chvílím. Výzkumem byla hodnocena kvalita emocionální a spirituální potřeby nemocných, kterou erudovaný sociální pracovník vykonává dle svých možností a schopností tak, aby byla naplněna lidskost a důstojnost při odchodu nemocných z tohoto světa. Z faktů a výsledků výzkumu je v závěru práce vypracované doporučení a návrh pro ostatní pomáhající profese působící v odborné praxi.

Klíčová slova

Doprovázení. Smrt. Umírající. Sociální pracovník. Výzkum.

Úvod

O smrti člověka a procesu umírání se dnes moc nemluví, ale mělo by. Je to téma, které se týká a bude týkat úplně každého. Každý člověk by měl mít právo na důstojnou smrt a každý člověk by měl mít následně právo zemřít doma. Praxe je ale krutá. Umírání a smrt místo toho, aby se stalo poklidným procesem, stává se pro člověka spíše utrpení a následná smrt vykoupením. Procesu umírání a smrti člověka by měla být věnována alespoň stejná pozornost, jako je věnovaná pozornost narození. Úcta, která by měla být umírajícímu věnována je v dnešním uspěchaném světě jen zanedbatelná. Na sklonku života, člověk potřebuje stejnou péči jako novorozeně a s tělem zemřelého by mělo být zacházeno velice ohleduplně. Lidé se smrti vyhýbají, protože si myslí, že se jich zatím netýká. Na umírající se dívají tak nějak mezi prsty, jako by byli něčím, co do jejich života vůbec nepatří. Ba naopak, každý by měl být účelně vedený k úctě ke starším, starým a hlavně k umírajícím lidem. Měli by se učit, jak se s umírajícím zachází, jak o něj pečovat a jak se o něj starat. Měli bychom si uvědomit, že to jednou budeme potřebovat úplně všichni, protože máme své rodiče a prarodiče. Práce sociálního pracovníka je mnohdy všestranná a nese sebou mnohá úskalí. V diplomové práci je jeho práce popisována na pozici doprovázejícího člověka v nelehké době. Sociální pracovník patří mezi pomáhající profese, čemuž zde odpovídá i náplň práce. Pomáhá umírajícímu a blízkým překonat ty nejtěžší chvíle v životě a na jeho sklonku. Základem pomoci je umění empatie, etiky, dodržování lidské důstojnosti a schopnosti komunikace. Důležitou součástí práce je orientace v lidských a mezilidských vztazích, které mu při práci doprovázejícího v době umírání a vlastní smrti nemocného velmi pomáhají. Cílem práce je poskytnout informace veřejnosti, poukázat na postoje a pojetí smrti člověka a práci sociálního pracovníka, jako erudovaného doprovázejícího umírajícímu v okamžiku smrti.

Metody

V diplomové práci jsme použili metodu kvalitativního přístupu – dotazování a rozhovoru a to vzhledem k citlivosti daného tématu, kdy jde možnost, díky dotazováním pokládat otázky i v průběhu výzkumné činnosti, dělat nová rozhodnutí a postupovat dle okolností, které vycházejí z konkrétních situací. Strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami, je s přihlédnutím

k závažnosti daného tématu nejpříjemnější a nejcitlivější metodou, která bude pro tazatele plně ohleduplná a nechává prostor na jeho emoční změny, nebo výboje. Při zvolené metodě je sběr dat sice časově náročnější, avšak dotazovaný může tazateli poskytnout více osobních či intimních informací, než dotazníková metoda, která bývá svými otázkami často velmi ohraničená. Výzkum byl prováděn ve zdravotnickém zařízení, záměrným výběrem, tak aby nebyly jakkoli ovlivněny faktory věku, pohlaví, víry, vzdělání, či sociální situace. Na respondenty je tímto způsobem nahlíženo jako na lidskou bytost, bez okolní provázející sociální diagnózy. Citlivější, nebo vážnější otázky, které vyžadují zamyšlení, jsme se snažili vsunout do rozhovoru tak, aby dotazovanému nepůsobily újmu, nebo nedošlo k napětí, či pocitu trapnosti dotazovaného.

Výsledky

Hlavním cílem diplomové práce bylo zjištění kvality a dostupnosti doprovázení nemocných v čase umírání. Vybranou skupinou osob byli těžce nemocní, nevyléčitelně nemocní, umírající, jejich rodinní příslušníci. Dále zdravotnický personál, který se setkává ve svém povolání s terminálně nemocnými a pečuje o ně v okamžiku jejich smrti, farářem, jako zástupcem náboženského pojetí smrti a v neposlední řadě se sociálním pracovníkem jako koordinátorem dění a pomoci při doprovázení v péči o tohoto klienta. Výzkumem bylo zjištěno, že doprovázení umírajících by se mělo stát nedílnou součástí v péči o jakéhokoliv nemocného či umírajícího. Zdravotní stav a péče o něj je umírajícímu poskytována z řad zdravotníků. Se zdravotním stavem však úzce souvisí i stav psychický, který je mnohdy provázen negativními emocemi, či pocity. Péče o psychický stav by na všech pozicích měl zajišťovat doprovázející, kterým může být laik – rodinný příslušník, nebo profesionál – erudovaný sociální pracovník. Správným doprovázením a správným doprovázením, lze zajistit pro umírajícího lehčí odchod ze světa, který bude naplněn empatií, úctou a lidskou důstojností.

Závěr

Navrhnout konkrétní řešení a zařazení do praxe je velmi složité. Veřejnosti musí být nejprve řádně představena osoba sociálního pracovníka, jako doprovázejícího, nebo suplenta chybějícího článku rodinných příslušníků. Odtabuizováním procesu provázející smrt a otevřením nových pohledů na umírání člověka je možné si více uvědomovat smrt jako konečnost lidského života a tak k ní i přistupovat. Snažit se, procesu více porozumět a chápat složitost v psychických stavech umírajících. Do podvědomí široké veřejnosti je nutné vejít i s možnostmi zapůjčení, nebo získání doprovodných kompenzačních pomůcek, které by mohli umírajícím zpříjemnit poslední chvíle života, ač jsou jimi myšleny pomůcky pro zajištění základních (hygienických, stravovacích, ubytovacích) potřeb, nebo finanční příspěvky či dávky.

Reference

- BRYDENOVÁ, CH. 2013. *Jaká budu umírat*. Praha: Triton. 190 s. ISBN 978-80-7387-641-8.
 HENDL, J. 2005. *Kvalitativní výzkum, základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál. 407 s. ISBN 978-80-262-0219-6.
 HAŠKOVCOVÁ, H. 2007. *Thanatologie: nauka o umírání a smrti*. Praha: Galén. 244 s. ISBN 978-80-726-2471-3.

PŘÍSPĚVEK NA PÉČI A JEHO VYUŽÍVÁNÍ V PRAXI

Irena JERÁBKOVÁ, Zdeněk ONDRÁŠEK

Abstrakt

Tématem diplomové práce je příspěvek na péči a jeho využívání v praxi. Cílem práce je nalezení odpovědi na hlavní výzkumnou otázku: „Jaké jsou nejčastější způsoby využívání poskytovaného příspěvku v praxi?“ Práce obsahuje teoretickou, metodologickou a výzkumnou část. V úvodní části je nejprve vymezen příspěvek na péči jako jeden ze způsobů financování sociálních služeb v současném legislativním rámci. Následuje tematický blok věnující se problematice příspěvku na péči, přibližuje podmínky nároku, popisuje řízení o jeho přiznání. Metodologická část obsahuje zdůvodnění výběru kvantitativního výzkumu, který byl realizován formou dotazníkového šetření s vybranými respondenty z řad příjemců příspěvku na péči v různém stupni závislosti v regionu Trutnov. V poslední části jsou zjištěná data z provedeného výzkumu analyzována a interpretována. V závěru jsou shrnuta hlavní zjištění výzkumu a doporučení pro další praxi v agendě příspěvku na péči.

Klíčová slova

Osoba se zdravotním postižením. Příspěvek na péči. Sociální pracovník. Sociální služby. Úřad práce.

Úvod

Zdraví je největší cennost, která pro mnohé s přibývajícím věkem nabývá na hodnotě. Často si tuto skutečnost uvědomíme, až když přijde nemoc a omezení, které způsobují ztrátu soběstačnosti a závislost na pomoci druhé osoby. Podle údajů Českého statistického úřadu žije v současné době v České republice přibližně 1 077 673 osob se zdravotním postižením. Tyto osoby potřebují pro zvládnání běžného života pravidelnou pomoc jiné osoby. Péče o nemocného nebo postiženého člověka je psychicky a fyzicky náročná. V České republice jsou sociální služby poskytovány subjekty, které nahrazují péči rodiny o nemocné nebo postižené lidi a zajišťují jim kvalitní zdravotní a sociální péči. Ani nejmodernější zařízení sociálních služeb však nemůže nahradit péči rodiny. Pro pečující osoby je velmi obtížné skloubit osobní a pracovní život s péčí o nemocného nebo postiženého člena rodiny, proto existuje nepojistná dávka Příspěvek na péči, kterou upravuje zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, která slouží k úhradě služeb poskytovaných registrovaným poskytovatelem sociálních služeb nebo je určena pečující osobě, která potřebnou péči zajišťuje. Příspěvek na péči je často jediným zdrojem příjmu pro člověka, který svou pomoc a péči nemocnému nebo postiženému věnuje. Význam příspěvku a jeho funkci chápe spousta klientů zejména z řad seniorů jako přílepení k důchodu, jiní příspěvkem kompenzují zvýšené náklady plynoucí z handicapu, další platí služby, které nejsou v registru poskytovatelů sociálních služeb, a využívají dávku k účelům, ke kterým není určena. Problematickou otázkou je, jakým způsobem lidé využívají příspěvek na péči, aby zajistili jeho efektivní využití. Lze efektivnost poskytnutého příspěvku v péči o druhé posoudit? Při výběru tématu pro diplomovou práci sehrála důležitou roli praxe sociálního pracovníka vykonávaná na oddělení příspěvku na péči a dávek pro osoby se zdravotním postižením na kontaktním pracovišti krajské pobočky Úřadu práce České republiky v Trutnově. Cílem diplomové práce je přiblížit problematiku příspěvku na péči (déle jen PnP), podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, popsat podmínky nároku PnP a řízení o něm. Hlavním cílem této diplomové práce s názvem „Příspěvek na péči a jeho využívání v praxi“ bylo zjistit, jakým nejčastějším způsobem lidé pobírající příspěvek na péči tento poskytovaný příspěvek využívají v praxi. Pro výzkum bylo použito kvantitativní

metody – dotazníkového šetření, které proběhlo na reprezentativním vzorku uživatelů PnP na území regionu Trutnov přímo při sociálním šetření nebo při prováděných kontrolách využívání příspěvku. Diplomová práce se skládá ze čtyř hlavních kapitol. První, teoretická část je zaměřena na seznámení se s příspěvkem na péči, vysvětlení jeho funkce a popis řízení o jeho přiznání. Druhá část se zabývá metodologií zvoleného výzkumu, zadaným cílem diplomové práce, výzkumnými otázkami, výzkumnými vzorky, charakteristikou a vymezením výzkumu. Ve třetí části práce se poukazuje na realizaci výzkumu zvoleného tématu pomocí kvantitativního výzkumu a analýzou získaných dat formou strukturovaného dotazníku. Diskusní část přináší komparaci s obdobně prováděným výzkumem v této oblasti, vyhodnocení výzkumu a zjištění, zda se podařilo dosáhnout hlavního cíle práce. Závěrem poslední části diplomové práce je celkové shrnutí dosažených výsledků ve vztahu k definovaným cílům. Diplomová práce je psaná odbornou metodou IMRAD, která patří mezi nejvýznamnější normy pro strukturu závěrečné práce.

Metody

Teoretické kapitoly jsou východiskem pro výzkumnou část, která prezentuje vlastní kvantitativní výzkumné šetření. Hlavním záměrem práce je proto ukázat, jak může být v praxi příspěvek na péči využíván. Na základě navázaného kontaktu s příjemci příspěvku na péči výzkumné šetření zprostředkovává přehled o možném využívání dávky mezi příjemci příspěvku na péči v regionu Trutnov, poskytuje informace, kdo příjemci příspěvku na péči poskytuje potřebnou podporu, zda převažuje jako poskytovatel fyzická osoba nebo registrovaný poskytovatel sociální služby, a nastiňuje efektivnost současného systému sociálních služeb. Práce by mohla napomoci nejen příjemcům příspěvku na péči, aby měli dostatek informací o nabídce sociálních služeb v trutnovském regionu a aby věděli, na koho se mohou po odborné stránce v případě potřeby obrátit. Výsledky výzkumu mohou přispět i k práci sociálních pracovníků oddělení příspěvku na péči a dávek pro osoby se zdravotním postižením, Úřadu práce ČR, Krajské pobočky v Hradci Králové, Kontaktního pracoviště Trutnov, při prováděných kontrolách využívání příspěvku mezi jejich příjemci. Závěr práce by mohl být doporučením pro komunitní plánování sociálních služeb v dané lokalitě a podat informace o chybějících sociálních službách a potřebách, které nejsou naplněny, jelikož úkolem společnosti je pomoc při začleňování těchto osob do života společnosti a sociální služby by měly reagovat na jednotlivé potřeby jedinců a ovlivňovat kvalitu života zdravotně znevýhodněných.

Výsledky

V diplomové práci jsme se zaměřili na výzkum hlavního využití příspěvku na péči mezi příjemci v trutnovském regionu a preferované formy pomoci dle jednotlivých stupňů, ve kterých je příspěvek pobírán. Pro potvrzení či vyvrácení hypotéz byl vypracován dotazník, patřící mezi nejčastěji používanou kvantitativní metodu. Výběr respondentů v našem šetření byl koncipován tak, aby do zkoumaného souboru byli zahrnuti příjemci se všemi čtyřmi stupni závislosti, kteří především z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu pobírají příspěvek v různé výši. Celkový počet respondentů činil 120 osob žijících v domech s pečovatelskou službou nebo převážně v domácím prostředí regionu Trutnov. Cílový soubor dotázaných se skládal z uživatelů starších 18 let věku, mezi respondenty byli ženy i muži. Zaměřili jsme se i na jiné výzkumy týkající se obdobného tématu v České republice. Vyhledávání stejných nebo podobných výzkumů nám pomohlo porovnat naše vlastní zkoumání s výsledky jiných, již provedených šetření. Zjistili jsme, že většina respondentů si není vědoma žádných změn kvality jejich života a pouze malá část výzkumného souboru si přiznáním příspěvku může usnadnit svoji situaci, ať už zakoupením sociální služby, využitím asistenta nebo zaplacením péče ze strany rodiny, a tím mohla zůstat v přirozeném prostředí svého domova. Z výzkumného šetření vyplynulo, že v trutnovském regionu je nedostatek sociálních služeb a komunitním plánováním se většina obcí

téměř vůbec nezabývá. Neexistují plány rozvoje sociálních služeb, které by běžným občanům představily možnosti rozvoje sociálních služeb, po kterých je v současné době stále větší poptávka. U respondentů, kteří příspěvek na péči k úhradě péče, ať už ze strany rodiny nebo sociálních služeb, nevyužívají, je nutná kontrola ze strany sociálních pracovníků Úřadu práce České republiky. Na základě výzkumu lze také doporučit zvýšení informovanosti zdravotně postižených osob o možnosti zajištění pomoci a o různých formách poskytování sociálních služeb. Větší informovanost by mohly obstarat nejen jednotlivé obce, ale hlavně sociální pracovníci úřadu práce, kde si většina osob o příspěvek na péči zažádá.

Závěr

Je potřeba věnovat se problematice využívání příspěvku na péči v praxi Úřadem práce ČR a tím i navazujícím komunitním plánováním sociálních služeb ze strany sociálního odboru města Trutnova. Je nutné zapojit do této problematiky širokou laickou i odbornou veřejnost. Dosáhnout výsledků a přinést slibované efekty není jednoduché. Kromě finančních zdrojů je lidský faktor v oblasti sociálních služeb tím nejdůležitějším. Podpora soběstačnosti osob se zdravotním postižením a jejich setrvání v přirozeném domácím prostředí patří mezi cíle, které se objevují v celonárodním měřítku i dokumentech MPSV ČR. Nejde pouze o požadavek na úsporu zdrojů, ale hlavně o snahu respektovat individuální potřeby a přání osob se zdravotním postižením. Diplomová práce může být doporučením nejen Kontaktnímu pracovišti Trutnov, Krajské pobočce v Hradci Králové, Úřadu práce ČR, aby se zvýšil počet kontrol při využívání příspěvku na péči jako jedné z nepojistných sociálních dávek. Stejně tak by tato diplomová práce mohla pomoci při komunitním plánování sociálních služeb v trutnovském regionu, a tím napomohla k rozvoji sociálních služeb.

Reference

- HENDL, J. 2005. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie a aplikace*. Praha: Portál. 408 s. ISBN 978-80-7367-040-2.
- KRÁLOVÁ, J. – RÁŽOVÁ, E. 2012. *Sociální služby a příspěvek na péči: komentář, právní předpisy*. 4. vyd. Olomouc: ANAG. 379 s. ISBN 978-80-7263-748-5.

PEČOVATELSKÁ SLUŽBA JAKO MOŽNOST POMOCI PŘI ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ A POTŘEB STARÝCH LIDÍ V LOKALITĚ PRAHY 5 – RADOTÍN

Ivana KRÁSNÁ, Ján GURSKÝ

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá prací pečovatelské služby, jejím využíváním seniory, nebo jejich rodinou jako pomocí při řešení jejich problémů a potřeb. V práci se zabýváme problémy a potřebami seniorů. Zaměřujeme se na kvalifikační předpoklady pracovníků pečovatelské služby. Hlavním cílem je popsat přínos pečovatelské služby a okolností přímo se dotýkající práce pečovatelské služby, které přináší život, při řešení potřeb a problémů seniorů v lokalitě Prahy - Radotín. Výzkumem jsme zjišťovaly, jak Pečovatelská služba Praha - Radotín, pomáhá seniorům zvládat tíživou sociální situaci, při řešení jejich problémů a potřeb. Zda existence pečovatelské služby je v současné době předpokladem pro zachování kvality života seniorů? Vypracované návrhy a doporučení, získané výzkumem a vyhodnocením výzkumu, jsme adresovali odborné praxi a uvedli jsme je v závěru. Domníváme se, že by tyto získané poznatky nemusely být lhostejné i veřejnosti.

Klíčová slova

Domácí prostředí. Pečovatelská služba. Potřeba. Problém. Senior.

Úvod

V diplomové práci jsme se rozhodli aplikovat kvalitativní výzkum formou kazuistik. Výzkumných poznatků chceme využít v praxi při zkvalitňování práce pečovatelské služby. Domníváme se, že by získané poznatky nemusely být lhostejné i veřejnosti. Cílem výzkumu bylo zmapovat přínos v poskytování pečovatelské služby u vybraných klientů. Analyzovat způsob života starých lidí radotínského regionu spojený s prací pečovatelské služby jako jednou z možných variant péče o seniora, aby mohl senior zůstat co nejdéle v domácím prostředí. Popsat přínos pečovatelské služby (dále jen PS) a okolnosti přímo se dotýkající práce pečovatelské služby při řešení potřeb a problémů seniorů, které přináší život. Záměrem výzkumného šetření pomocí získaných informací bylo u vybraných respondentů přinést podrobné informace o postojích a skutečnostech, které vedou seniory k využívání PS a k naplnění jejich očekávání. Zvolili jsme hlavní otázku, která zní: „Pomáhá PS seniorům zvládat jejich tíživou sociální situaci v životě při řešení jejich problémů a potřeb?“ Kvalitativní výzkum proběhl mezi klienty pečovatelské služby. Vybrali jsme pro srovnání pět různých na sobě nezávislých seniorů, klientů Pečovatelské služby Praha - Radotín. Zajímalo nás rodinné prostředí respondentů, aby bylo jasné v jakých podmínkách žili dříve a žijí nyní za pomoci pečovatelské služby. Zajímalo nás také, zda mají rodinu a zda je jim někdo nápomocný s péčí. Tito respondenti využívají pečovatelskou službu ve svém přirozeném prostředí. Tato část diplomové práce obsahuje vypracované tabulky s časovým rámcem výzkumu a finančním rozpočtem nákladů realizace výzkumu.

Metody

Rozhodli jsme se aplikovat kvalitativní výzkum formou kazuistik. Kazuistika je komplexní pohled na jednotlivce, jaký byl, jaký je, prognózu jaký by mohl být. Je to studium určitého případu, události. (Hučík, Hučíková, 2010). Kazuistiky v sociální práci používáme díky medicíně. Ve zdravotnictví se používají již delší dobu. Slouží i jako porovnání pro jiné případy. Předností se stává přesný popis zkoumaného problému. Další výhodou je zkoumání v přirozeném prostředí zkoumaného. Data jdou do hloubky. Naopak kvalitativnímu výzkumu se

vytýká, že jeho výsledky jsou založeny na subjektivních dojmech a tak dochází k jejich ovlivnění. Omezený počet zkoumaných jedinců nám často brání v zobecnění výsledků a také sběr dat a jejich analýza, bývají časově náročné. (Hendl, 2005). Pro svůj výzkum jsme si zvolili následující techniky. Metoda záměrného výběru, polostrukturovaný rozhovor a pozorování. Při metodě záměrného výběru jsme se zaměřili na občany, kteří jsou klienti pečovatelské služby. Díky těmto klientům jsme získali plnohodnotné informace o pečovatelské službě. U všech 5 vybraných osob jsme změnili jména, aby byla zachována jejich anonymita. O jaký výzkum se jedná, jsme participantům vysvětlili a oni s výzkumem souhlasili. Byly vybrány mimořádné případy, aby díky nim byla možnost pohlédnout na práci pečovatelské služby jako na inspiraci. Práce s dokumenty tvoří další oblast, která nám byla nápomocna při kvalitativním výzkumu. Specifikčnost této metody spočívá v tom, že tyto dokumenty my nevytváříme. Data jsou již vytvořena a my je shromažďujeme. Nedochází ke zkrácení. Polostrukturovaný rozhovor aplikujeme při sociálních šetřeních a pozorování, hlavně při prováděném rozhovoru, nebo při setkáních kdy autorka zastupuje pracovníky v sociálních službách v jejich nepřítomnosti. Veškerý sběr dat poslouží k výzkumu, ke kterému použijeme vytvoření jednotlivých kazuistik.

Výsledky

Záměrem výzkumného šetření pomocí získaných informací bylo u vybraných respondentů přinést podrobné informace o postojích a skutečnostech, které vedou seniory k využívání PS a k naplnění jejich očekávání. Pokusili jsme se o analýzu práce pečovatelské služby Praha – Radotín. Na základě vypracovaných kazuistik jsme odpověděli na vedlejší výzkumné otázky a následně i na otázku hlavní. Domníváme se, že cíl práce byl dosažen. Ve většině případů respondenti oslovili pečovatelskou službu v okamžiku zhoršení zdravotního stavu. Můžeme konstatovat, že respondenti spíše hodnotí práci pečovatelské služby kladně, aktivně ji využívají, nemají připomínky k personálu. Připomínky, které se vyskytly jsou k pracovní době pracovníků pečovatelské služby.

Závěr

Navrhnout nějaká doporučení pro praxi na zkvalitnění práce pečovatelské služby Praha - Radotín je přínosem pro její další působení. Dle nás by bylo přínosem změnit pracovní dobu pracovníků pečovatelské služby, minimálně o zavedení služeb o víkendech a o svátcích. Pokud toto doporučení bude realizováno, nynější klienti, ale i budoucí klienti Pečovatelské služby Praha - Radotín to ocení. Další návrh spočívá ve větší informovanosti veřejnosti o práci pečovatelské služby. K tomuto může posloužit i tato práce.

Reference

- HENDL, J. 2005. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie a aplikace*. Praha: Portál. 408 s. ISBN 978-80-7367-040-2.
- HROZENSKÁ, M. – DVOŘÁČKOVÁ, D. 2013. *Sociální péče o seniory*. Praha: Grada Publishing. 192 s. ISBN 978-80-247-4139-0.
- HUČÍK, J. – HUČÍKOVÁ, A. 2010. *Kazuistika v sociální práci*. Bratislava: VŠZaSP sv. Alžbety. 203 s. ISBN 978-80-89271-66-5.
- MLÝNKOVÁ, J. 2011. *Péče o staré občany*. Praha: Grada Publishing. 192 s. ISBN 978-80-247-3872-7.

RESOCIALIZAČNÍ PROGRAM PRO MLÁDEŽ JAKO NÁSTROJ SOCIÁLNÍ PRÁCE KURÁTORA PRO MLÁDEŽ

Pavlna KREJČÍKOVÁ, Magdalena KOŤOVÁ

Abstrakt

Diplomová práce „Resocializační program pro mládež jako nástroj sociální práce kurátora pro mládež“ pojednává o využití daných resocializačních pobytů pro mladé lidi ve věku od 12 do 19 let v sociální práci kurátora pro mládež v oddělení sociální prevence a sociálně právní ochrany dětí Úřadu městské části Praha 12. V první kapitole se podrobně zaměříme na obecný popis problematiky zkoumaného problému. Charakterizujeme sociálně-právní ochranu dětí, specifika klientů kurátorů pro mládež, prevenci rizikového chování a vznik a vývoj resocializačního pobytu pro mládež. V další části jsou pomocí kvalitativního výzkumu u cíleně vybraných informantů zkoumány názory na efektivitu a přínosy daného programu. Jako výzkumnou metodu jsme zvolili polostrukturovaný rozhovor. Výzkumný vzorek pro naši diplomovou práci tvořili kurátoři pro mládež z oddělení prevence a sociálně právní ochrany dětí Úřadu městské části Praha 12. Rozhovory probíhaly v kancelářích jednotlivých kurátorů. Pozornost jsme věnovali stanovenému cíli se záměrem zjistit efektivitu a přínosy daného programu. V závěru práce navrhuje doporučení pro odbornou praxi.

Klíčová slova

Kurátor pro mládež. Sociálně-právní ochrana. Klient. Resocializační pobyt. Prevence.

Úvod

V období dospívání si člověk začne uvědomovat svou osobnost. Napodobuje myšlenky, které jsou charakteristické pro jeho generaci. Bouří se proti autoritě, obzvláště té rodičovské. Dospívající začíná poznávat přátelství, lásku, ale bohužel i násilí. Je to doba celé řady dramatických změn, provázená množstvím komplikovaných událostí, a negativních zkušeností. Dospívající se svým chováním či jednáním ocitají v situacích, které jsou v rozporu se společenskými, právními a kulturními normami. Ohrožených delikventních dětí, dětí s poruchami chování, dětí, které vedou zahálčivý život a dopouštějí se protizákonného či jiného rizikového jednání stále přibývá. Na řešení těchto problematických sociálních událostí se ze zákona zaměřuje sociálně-právní ochrana dětí. Ve většině případů se jedná o kurátory pro mládež. Poskytují poradenskou a socioterapeutickou pomoc při překonávání nepříznivých sociálních podmínek a výchovných vlivů. Problematickou otázkou je, jak mohou zmírnit a zamezit dalšímu prohlubování či opakování poruch psychického, sociálního nebo fyzického vývoje. Mají k dispozici různé nástroje pro odstranění, zmírnění a zamezení prohlubování či opakování těchto poruch, a to až do dovršení zletilosti dítěte. Cílem práce je propojení teoretických východisek resocializačních programů pro mládež s jejich praktickým využitím v sociální práci kurátora pro mládež. Poukázat na důležitost péče o mladou generaci, na efektivitu a přínosy daných resocializačních pobytů, které dlouhodobě probíhají na Městské části Praha 12 a zároveň poslouží k seznámení se s prací kurátora pro mládež a s obsahem resocializačních pobytů neboli REPů.

Metody

Předmětem našeho výzkumu bylo zkoumání názorů pracovníků, kurátorů pro mládež, na efektivitu a přínosy daného resocializačního programu (dále jen REP) pro mládež. Výzkum práce si kladl za cíl zjistit, jaké zkušenosti mají kurátoři z oddělení sociální prevence a sociálně-právní ochrany dětí Úřadu městské části Praha 12 z dosud realizovaných resocializačních

programů, užitečnost resocializačního programu pro mládež a zjistit jaký má vliv na cílovou skupinu v jejich rizikovém období dospívání z pohledu kurátora pro mládež. Zajímali nás subjektivní názory kurátorů na přínos resocializačního programu, abychom mohli odpovědět na hlavní výzkumnou otázku: „*Je REP významným pomocníkem pro výkon činnosti kurátora pro mládež a ovlivňuje kvalitu a výsledky práce s klientem?*“ Pro účely našeho výzkumu byla zvolena kvalitativní forma výzkumu, protože umožňuje zkoumat jednotlivé případy do hloubky a byla využita technika polostrukturovaného rozhovoru, protože zahrnuje uzavřené i volné otázky a připouští i možnost odbočení od scénáře. Rozhovor je nejčastěji používanou metodou sběru dat v kvalitativním výzkumu. Vzhledem k tomu, že se jedná o intenzivní zkoumání určité problematiky, pracuje se velmi pečlivě s menším množstvím případů. Výzkumný vzorek pro naši diplomovou práci tvořili kurátoři pro mládež z oddělení prevence a sociálně právní ochrany dětí Úřadu městské části Praha 12, kteří již mají zkušenosti s realizovanými resocializačními pobyty pro mládež, které zde probíhají. Výzkumu se zúčastnilo pět kurátorů 2 muži a 3 ženy, kteří pracují na Městské části Praha 12 v oddělení sociální prevence. Respondentům bylo pokládáno celkem 11 otázek. Rozhovory probíhaly v kancelářích jednotlivých kurátorů v období mezi 12.1.2016 a 12.2.2016 a informanti byli ujištěni o tom, že dané informace nebudou zneužity. Pomocí výzkumné metody (rozhovoru) jsme získali empirické údaje ve formě nahrávek. Získané rozhovory byly následně přepsány do písemné podoby. Pro jejich analýzu byla použita metoda otevřeného kódování. Přes počáteční sledování jednotlivých pojmů, jsme na základě analýzy dospěli k sestavení jedenácti kategorií.

Výsledky

Prostřednictvím výzkumu se nám podařilo získat názory kurátorů pro mládež z oddělení sociální prevence a sociálně právní ochrany dětí Úřadu městské části Praha 12 z dosud realizovaných resocializačních preventivních programů pro mladé lidi ve věku od 12 do 19 let na uvedený projekt. Z výsledků vyplynulo, že REP je realizován ve spolupráci Úřadu městské části Praha 12 - odboru sociálních věcí a obecně prospěšnou společností Proxima Sociale organizací zabývající se prací s mládeží. Další odpovědi našich dotázaných kurátorů ukázaly, že atmosféra pobytů je úplně jiná, než ta „úřední“, která probíhá v kanceláři při pohovorech. Kladně ohodnotily i vztahy, které vznikají na výjezdu. Především jsou neformální, klienti jsou na výjezdu otevřenější a na konci pobytu kurátorovi více důvěřují. Všichni kurátoři zaznamenali ve vztahu změnu k lepšímu. Z výzkumu vyplynulo, že všichni informanti hodnotili REP kladně a považují jej za dobrý nástroj sociální práce kurátora pro mládež. Respondenti se víceméně shodli na tom, že zavedení výjezdového programu do práce s klienty znamenalo v nejednom případě výhodu ve spolupráci s nimi. Účast na REPu a sblížení se s klientem umožnilo podstatně rychlejší reakce na problémy klienta. Tento závěr je možno učinit zejména z toho, že žádný respondent netvrdil, že by měl s výjezdem špatnou zkušenost, ale naopak že mu byl přínosem ve spolupráci s klientem.

Závěr

Výsledky diplomové práce by mohly inspirovat kurátory pro mládež z jiných institucí, které se zabývají problémem rizikové mládeže nebo jsou pověřeni vykonávat sociálně-právní ochranu dětí k tomu, aby uskutečnili podobný výjezd. Na závěr si dovolíme konstatovat, že se nám tak podařilo naplnit cíl diplomové práce a informace z ní mohou být přínosem pro další konkrétnější a odbornější zpracování dané problematiky.

Reference

HENDL, J. 2012. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál. 407 s. ISBN 978-80-262-0219-6.

ŠTĚCHOVÁ, M. – VEČERKA, K. 2014. *Systémový přístup k prevenci kriminality mládeže*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 114 s. ISBN 978-80-7338-140-0.

VYBRANÉ PROBLÉMY S UTVÁŘENÍM IDENTITY DÍTĚTE V PŘÍBUZENSKÉ PĚSTOUNSKÉ PÉČI V PRAXI SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA

Pavla KUČEROVÁ, Lenka PRŮŠOVÁ

Abstrakt

Diplomová práce se zaměřuje na vybrané problémy, které se mohou promítnout do identity dítěte v příbuzenské pěstounské péči v praxi sociálního pracovníka. Téma identity dítěte v náhradní rodinné péči není neprobádané, nicméně problematice utváření identity dítěte, které žije u svých příbuzných, se současné publikace výrazněji nevěnují. Cílem výzkumu bylo zjistit, zda a v jaké míře se v rodinách objevují negativní vlivy, které se mohou podílet na utváření identity dítěte v pěstounské péči prarodičů či jiných příbuzných, jako například nevhodná komunikace o vlastních rodičích dítěte, tabuizování důvodů, které vedly k odebrání dítěte rodičům, nevyrovnání se pěstounů-prarodičů se selháním vlastních dětí apod. Výzkum byl realizován kvantitativní metodou prostřednictvím dotazníků, jež byly zadány k vyplnění pěstounům, kteří mají v pěstounské péči dítě v příbuzenském vztahu. V závěru jsme uvedli možná doporučení pro sociální práci s příbuzenskými pěstouny s důrazem na budování pozitivní identity dítěte.

Klíčová slova

Pěstounská péče. Příbuzenská pěstounská péče. Identita. Výzkum.

Úvod

Pěstounská péče je jedním z institutů náhradní rodinné péče, které umožňují dětem, jež nemohou žít ve vlastní rodině, vyrůstat v rodinném prostředí. V České republice procházejí náhradní rodiče, a to jak pěstouni, tak osvojitelé, přípravou, která se otázkou utváření identity dítěte a podpoře jejího rozvoje věnuje. Nutnost přípravy pěstounů se však nevztahuje na pěstounskou péči příbuzných. Ve své praxi se setkáváme s příbuznými, kteří rodiče svěřených dětí odsuzují, opovrhují jimi, mluví o nich i před dětmi negativně. Setkáváme se s dětmi, které se domnívají, že pěstouni jsou jejich rodiče. Cílem diplomové práce tak je zmapovat, zda a v jaké míře se v rodinách objevují negativní vlivy, které se mohou podílet na utváření identity dítěte.

Metody

Pro výzkum námi zjišťovaného jevu jsme zvolili kvantitativní metodu, konkrétním nástrojem je vlastní dotazník. Vytvoření dotazníku předcházelo studium odborné literatury a následné stanovení hypotéz a výzkumných otázek. Dotazník tvoří 26 uzavřených otázek a 3 otevřené. Obsahuje anamnestickou část, která zjišťuje základní informace o respondentech sloužící k charakteristice vzorku. V části věnované vybraným problémům, které se mohou podílet na utváření identity dítěte, jsme se zabývali otázkami směřujícími k mapování rodičovské identity (přijetí faktu, že se starají o svého vnuka atd.), zjišťovali jsme informovanost dítěte o své vlastní historii nebo například přijetí selhání vlastního dítěte náhradními rodiči. Výzkumný soubor tvoří pěstouni v příbuzenském vztahu ke svěřenému dítěti žijící v Plzeňském kraji. Dotazníky byly předány klíčovými pracovníky doprovázející organizace pěstounům v rámci pravidelné zákonné návštěvy. Jejich sběr byl proveden opět prostřednictvím klíčových pracovníků. Dotazníky byly vyhodnoceny prostřednictvím programu Microsoft Excel 2013 a pro přehlednost zaneseny do tabulek a grafů.

Výsledky

Jak bylo uvedeno výše, naším cílem bylo zmapovat vybrané problémy, které se mohou podílet na utváření identity dítěte v příbuzenské pěstounské péči. Výzkum potvrdil, že vybrané problémy se v pěstounských rodinách v menší či větší míře objevují. Jako pozitivní můžeme hodnotit zjištění, že 98 % respondentů uvedlo, že svěřené děti vědí, kdo jsou jejich rodiče. Na druhou stranu jedna pětina dětí nezná důvody jejich umístění v náhradní rodině, z nichž téměř polovina dětí byla v době realizace výzkumu v mladším školním věku (6-12 let), tedy v době, kdy je z hlediska utváření identity dítěte pro ně důležité znát přiměřeně věku svou historii včetně důvodů, proč nevyrostají s rodiči. Výzkum dále prokázal, že pěstouni-prarodiče se obtížně vyrovnávají se selháním vlastních dětí v roli rodičů, hovoří o nich negativně, a to i v přítomnosti svěřených dětí, případně o nich nehovoří vůbec. Většina pěstounů-prarodičů se nedomnívá, že ve své rodičovské roli nějak chybovala. Pokud ano, pak respondenti nejčastěji uvádějí nedůslednost ve výchově vlastních dětí, benevolenci a rozmazlování.

Závěr

V utváření identity dítěte hraje informovanost dětí o své historii významnou roli. Je důležité, aby se dítě ve své situaci dokázalo vyznat. Pochopení historie, důvodů, proč se o něho nestarají rodiče, dítě ujišťuje v tom, že není zodpovědné za chování svých rodičů. Důležitý je rovněž způsob, jakým je o rodičích hovořeno. Jak vyplynulo z výzkumu, pěstouni, kteří pečují o dítě v příbuzenském vztahu, se často nedokážou oprostít od emocí, které v nich situace vyvolává. Jako klíčové vnímáme potřebu vzdělávání pěstounů, které by jim umožnilo nejen získat znalosti o jednotlivých vývojových obdobích dítěte včetně specifických potřeb, ale uvědomit si i důležitost utváření identity přijatého dítěte a jejího budování včetně způsobů podpory, nahlédnout na nastalou situaci, uvědomit si své emoce. Nejen uvedená praxe, ale i výsledky výzkumu dokazují, že téma utváření identity dítěte v příbuzenské pěstounské péči je vzhledem k jeho složitosti aktuální a je potřebné se jím zabývat.

Reference

- MATĚJČEK, Z. 1994. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál. 98 s. ISBN 80-85282-83-6.
- Nadační fond J&T. 2014. *Náhradní rodinná péče vykonávaná příbuznými dítěte*. Praha: Nadační fond J&T. 62 s.

PŮSOBENÍ A ROLE KURÁTORA PRO DĚTI A MLÁDEŽ V SYSTÉMU SOCIÁLNĚ – PRÁVNÍ OCHRANY

Vladimíra LÍBALOVÁ, Daniela KVĚTENSKÁ

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá činností kurátorů pro děti a mládež v systému sociálně-právní ochrany v České republice. Přibližuje jeho působení společně s jeho rolí a stručně charakterizuje typy klientů, se kterými kurátor pro děti a mládež pracuje. Cílem diplomové práce je zjistit subjektivní pohled kurátorů pro děti a mládež na vnímání smyslu své profese. Přiblíží problematiku vztahů s klienty a pohled na legislativní změny v této oblasti. Práce je vypracována metodou IMRaD a její obsah je rozdělen do čtyř hlavních částí. Úvod, metodická část, výzkum a diskuse. Jádrem práce je kvalitativní výzkum, který je proveden formou rozhovorů s informanty, kurátory pro děti a mládež. V závěru práce jsou uvedeny doporučení a návrhy pro praxi, jež vzešly z analýzy uskutečněných rozhovorů.

Klíčová slova

Kurátor pro děti a mládež. Sociálně-právní ochrana. Klient. Smysl profese.

Úvod

O činnosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí, jehož hlavním cílem je zabezpečit ochranu nezletilých dětí, veškerých jejich zájmů, jejich zdraví a života, se veřejnost dozvídá převážně z médií. Sdělovací prostředky bohužel informují veřejnost převážně v negativních konotacích, které ji neúplně informují a matou. Součástí systému sociálně-právní ochrany jsou také kurátoři pro děti a mládež. Zabývají se dětmi a mladistvými obtížně vychovatelnými, mladistvými pachatelé trestné činnosti i jejich rodinami. Cílem diplomové práce je v hlubším slova smyslu prozkoumat a zmapovat profesi kurátorů pro děti a mládež. Zjistit, jak sami kurátoři vnímají smysl své profese, jaká je jejich motivace ke každodenní práci, jak pohlíží na problematiku vztahů se svými klienty, na legislativní změny podstatné pro výkon jejich povolání a zda pocítují nějaká rizika či úskalí při naplňování cílů své práce. Zvolení tohoto cíle nebylo náhodné. Na dané téma existuje několik publikací a výzkumů, které ovšem neposkytují dostatečně ucelený interní vhled na působení a roli kurátora pro děti a mládež. Na základě této skutečnosti a také proto, že se autorka v rámci své profese věnuje dětem s výchovnými problémy a v poslední době se potýká s úvahami o smysluplnosti své práce, jsme jako výzkumný problém zvolili působení kurátora pro děti a mládež z pohledu kurátorů.

Metody

Cílem diplomové práce nebylo vytvořit soubor statisticky zpracovaných dat, ale zprostředkovat a interpretovat subjektivní pocity a názory kurátorů pro děti a mládež. Jedná se o zkoumání sociálního jevu do hloubky, a proto jsme zvolili kvalitativní strategii výzkumu. Na základě získaných informací z použité literatury a z praxe autorky diplomové práce je zřejmé, že činnost kurátora pro děti a mládež je velice rozmanitá a obsáhlá. Pro naplnění cíle výzkumu jsme si stanovili hlavní výzkumnou otázku „Jak kurátoři pro děti a mládež vnímají smysl své práce?“ Abychom mohli kvalifikovaně zodpovědět hlavní výzkumnou otázku v plné šíři, bylo nutné si položit několik dalších dílčích výzkumných otázek. Dílčí výzkumné otázky se zabývaly motivací kurátorů pro děti a mládež ke každodenní práci, jejich pohledem na problematiku vztahů se svými klienty a na legislativní změny vymezující jejich působnost. Dále jsme se zabývali tím, zda kurátoři pro děti a mládež pocítují nějaká rizika a úskalí při naplňování cílů své profese a jaké mají představy o změnách ve vlastní praxi. Na základě stanoveného cíle diplomové práce

jsme jako výzkumný výběrový soubor v kvalitativním výzkumu zvolili kurátory pro děti a mládež, kteří působí v okrese Trutnov na pozici kurátora pro děti a mládež nejméně pět let. Pro realizaci výzkumu jsme, jako metodu sběru dat, zvolili rozhovor pomocí návodu, který považujeme za nejvíce vhodný pro zkoumání jevů a situací z běžného života výběrového souboru informantů. Před zahájením vlastního výzkumného šetření jsme v listopadu 2015 provedli předvýzkum. Cílem tohoto zkušebního výzkumu bylo ověřit kvalitu a vhodnost připravených okruhů témat. Z realizovaného předvýzkumu nevyvstala zásadní potřeba přeměnit návod k rozhovorům, okruhy témat byly ponechány a nebylo nutné předvýzkum opakovat. V této fázi jsme stanovili časový harmonogram výzkumu. Následně jsme, v souladu s etickými zásadami, realizovali rozhovory se všemi informanty. Získaná data jsme analyzovali pomocí metody otevřeného kódování. Identifikovali a označili jsme kódy, které jsme následně seskupili do osmi kategorií.

Výsledky

Naším záměrem bylo prozkoumat a zmapovat profesi kurátorů pro děti a mládež a zjistit, jak sami kurátoři na svou práci nahlíží. Z výsledků výzkumu vyplývá, že motivací kurátorů pro děti a mládež k vykonávání své profese a setrvávání v ní jsou následující motivační faktory. Pomoc lidem v tíživé životní situaci, potřeba seberealizace, příznivé pracovní podmínky a jistota pravidelného měsíčního příjmu. S motivací také úzce souvisí vnímání smyslu a smysluplnosti každodenních činností. Hlavní smysl své práce vidí kurátoři pro děti a mládež v pomoci klientům a jejich rodinám. Potvrzení smysluplnosti jim poskytuje pozitivní zpětná vazba od klientů. Kurátoři pro děti a mládež považují své klienty a práci s nimi za hlavní, nezastupitelnou a neoddelitelnou součást činností své profese. Stěžejní je pro ně vytvoření a udržení dlouhodobého kvalitního vztahu nejen s klientem, ale i s celou jeho rodinou. Za nejvýraznější riziko ve svém působení považují kurátoři pro děti a mládež stresující faktory související s psychickou zátěží. V souvislosti s tím zdůrazňují potřebnost a nutnost kvalitní prevence a obrany proti syndromu vyhoření. Celková náročnost, komplexnost a rozsah oblastí problémů, se kterými se setkávají, se přenáší i do jejich osobního života. Kurátoři pro děti a mládež intenzivně vnímají zvýšené úskalí spočívající v konfliktu rolí empatického poradce a direktivního kontrolora. Za hlavní negativum považují nadměrnou administrativní zátěž a sní spojený nedostatek času na přímou sociální práci s klienty a jejich rodinami. Spolupráci s ostatními organizacemi, jejichž předmětem zájmu je stejná klientela, hodnotí vesměs pozitivně a zdůrazňují kladnou roli multidisciplinárních týmů při řešení problémů klienta a jeho rodiny. Z výsledků části výzkumu týkající se legislativních změn vyplývá jednoznačná shoda informantů v negativním hodnocení nevhodnosti zavedení přechodné pěstounské péče a její uplatňování na děti s výchovnými problémy a delikventní mládež. V oblasti navrhovaných změn kurátoři pro děti a mládež nejčastěji navrhnou snížení administrativní zátěže, rozšíření nabídek dalšího vzdělávání a především zvýšení počtu základních internátních škol pro děti s výchovnými problémy.

Závěr

Námi stanovený cíl diplomové práce, kterým bylo v hlubším slova smyslu prozkoumat subjektivní pohled kurátorů pro děti a mládež na vnímání smyslu své práce, byl dosažen. Přes celkovou psychickou náročnost, komplexnost a různorodost problémů, se kterými se kurátoři pro děti a mládež každodenně potýkají při působení v roli pomáhající pracovníka, považují svou profesi stále za smysluplnou a pomoc klientům vnímají jako své poslání a privilegium. Věříme, že námi provedený výzkum a informace z něho vyplývající přispějí k upřesnění pohledu na roli a působení kurátora pro děti a mládež v systému sociálně-právní ochrany, nejen samotným kurátorům, ale také pracovníkům státních i nestátních neziskových organizací, kteří se zabývají problematikou dětí s výchovnými problémy, rizikovou a delikventní

mládeží a sociální práci s rodinou. V neposlední řadě doufáme v přínos pro studenty a všechny osoby, které se o dané téma zajímají. V praxi doporučujeme zachovat a dále rozšířit síť základních internátních škol pro děti s poruchami chování. V oblasti následného celoživotního vzdělávání kurátorů pro děti a mládež rozšířit nabídku školení a vzdělávacích kurzů přímo cílených na jejich činnost a také zavedení pravidelných celostátních oborových konferencí kurátorů pro děti a mládež, za účelem vzájemné výměny zkušeností.

Reference

- MATOUŠEK, O. – MATOUŠKOVÁ, A. 2011. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. 3. vyd. Praha: Portál. 336 s. ISBN 978-80-7367-825-8.
- HENDL, J. 2005. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál. 408 s. ISBN 80-73-67-040-2.

PROBLEMATIKA SOCIÁLNÍ REHABILITACE LIDÍ S DUŠEVNÍM ONEMOCNĚNÍM VE FOKUSU PRAHA – CENTRU MĚLNÍK

Edita MINKOV, Zdeňka FIALOVÁ

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá problematikou pracovního uplatnění osob s duševním onemocněním na volném trhu práce. Přiblíží možnosti sociální rehabilitace v neziskové organizaci Fokus Praha - Centrum Mělník. Cílem práce je zachycení a popis možných bariér, se kterými se lidé s duševním onemocněním setkávají při snaze se pracovním uplatnit. Předkládaná diplomová práce se skládá ze čtyř hlavních kapitol. Práce je publikována metodou IMRaD. První kapitola se věnuje teoretickým východiskům zkoumané problematiky. Zde je kladen důraz především na charakteristiku a klasifikaci duševních onemocnění, vymezení pojmu sociální rehabilitace a popisu sociálně rehabilitačního programu Centra pro podporu zaměstnávání. Kapitola druhá představuje popis metod výzkumného šetření, které je uskutečněno kvalitativní metodou, založenou na polostandardizovaném rozhovoru. Cílem výzkumného šetření je zjistit, zda existují bariéry v pracovním uplatnění lidí s duševním onemocněním, a jak tyto bariéry popisují pracovníci pracující v oblasti zaměstnávání. V závěru práce jsme uvedli doporučení a návrhy pro odbornou praxi.

Klíčová slova

Bariéry v pracovním uplatnění. Člověk s duševním onemocněním. Pracovní uplatnění. Sociální rehabilitace. Výzkum.

Úvod

Práce se zabývá problematikou pracovního uplatnění osob s duševním onemocněním na volném trhu práce. Přiblíží možnosti sociální rehabilitace v neziskové organizaci Fokus Praha - Centrum Mělník. Cílem práce je popis bariér, které brání pracovnímu uplatnění těchto osob. Snaží se blíže zmapovat situaci v poskytování podpory v práci lidem s duševním onemocněním ve službě sociální rehabilitace. Pokouší se z pohledu pracovníků Fokusu Mělník o zachycení možných překážek, s kterými se lidé s duševním onemocněním při snaze se pracovním uplatnit setkávají. Problematika pracovního uplatnění osob s duševním onemocněním si v současné době zaslouhuje velkou pozornost. Práce je důležitou součástí života každého člověka, to platí i pro osoby s duševním onemocněním, které patří mezi jednu z nejvíce sociálně vyloučených skupin. Duševní onemocnění představuje natolik závažný handicap především v sociální oblasti, jehož důsledkem je pracovní neschopnost až nezaměstnanost. Míra nezaměstnanosti u osob s duševním onemocněním se obvykle udává mezi 70 % až 90 %, v závislosti na závažnosti onemocnění. Tyto statistiky jsou alarmující vzhledem k faktu, že práce je považována za nejdůležitější prvek, který pozitivně ovlivňuje duševní zdraví. Existuje řada důvodů, proč se tyto lidé nejsou schopni uplatnit na volném trhu práce. Tyto důvody se nazývají bariérami v pracovním uplatnění. Organizace Fokus Mělník realizuje sociálně rehabilitační program ve formě Centra podpory zaměstnávání, jehož účelem je snížení bariér a řešení problematiky v pracovním uplatnění osob s duševním onemocněním. V České republice téma bariér v pracovním uplatnění lidí s duševním onemocněním nebylo prozatím systematicky prozkoumáno.

Metody

Problém, na který jsme se ve výzkumu zaměřili, vyšel z přímých zkušeností z práce s cílovou skupinou lidí s duševním onemocněním v neziskové organizaci Fokus Praha - Centrum Mělník.

Úkolem organizace je poskytnout mnohostrannou podporu lidem s duševním onemocněním. Pomoc na poli pracovního uplatnění je tvořena nabídkou souboru služeb, v němž je uživatel zaměstnán nebo čerpá podporu v programu, který usiluje o dosažení jeho samostatnosti a posunu a pracovním uplatněním na volném trhu práce. Výzkum je zaměřen na bariéry v pracovním uplatnění lidí s duševním onemocněním na volném trhu práce. Cílem je zjistit, zda tyto bariéry existují. Pokud ano, tak jak je identifikují a popsují pracovníci Fokusu Mělník. Středem zájmu se staly bariéry pracovního uplatnění, tak jak se s nimi setkávají a popisují je pracovníci pracující v oblasti zaměstnávání ve Fokusu Mělník. Na základě informací získaných z použité literatury, jsme přistoupili k metodě kvalitativního výzkumu. Kvalitativní výzkum nám umožňuje získat podrobný popis a vhled při zkoumání, zkoumá fenomény ve svém přirozeném prostředí, umožňuje nám studovat procesy a navrhopvat teorie. Dobře reaguje na místní situace a podmínky, hledá lokální příčinné souvislosti, pomáhá nám při počáteční exploraci fenoménů. Technikou pro získávání dat se staly polostandardizované individuální rozhovory s pracovníky pracujícími v oblasti zaměstnávání v neziskové organizaci Fokus Praha - Centrum Mělník. Na základě účelového výběru byli vybráni respondenti. Získané informace z rozhovorů byly přepsány do písemné formy. Pomocí otevřeného kódování byl text rozdělen na jednotlivé jednotky. Jednotky jsme označili podle významu a každé takto vzniklé jednotce jsme přidělili kód. Od kódů jsme přešli ke kategoriím. Desítky kódů, které vzešly z otevřeného kódování, jsme seskupili podle podobnosti a vybudovali hierarchický systém. Jako analytickou strategii jsme zvolili techniku nazývanou vyložení karet. Kategorizovaný seznam kódů, vzniklý otevřeným kódováním jsme uspořádali do logicky uspořádaného linky. Na základě tohoto uspořádání jsme text sestavili tak, že se stal vlastně převyprávěním obsahu jednotlivých kategorií.

Výsledky

Cílem práce byl popis bariér, které brání pracovnímu uplatnění lidí s duševním onemocněním na volném trhu práce. Snažili jsme se blíže zmapovat situaci v poskytování podpory v práci lidem s duševním onemocněním ve službě sociální rehabilitace. Pokusili jsme se z pohledu pracovníků Fokusu Mělník o zachycení možných překážek, s kterými se lidé s duševním onemocněním při snaze se pracovním uplatněním setkávají. Na základě informací získaných z polostandardizovaných individuálních rozhovorů s pracovníky pracujícími v oblasti zaměstnávání v neziskové organizaci Fokus Praha - Centrum Mělník jsme získali širokou škálu překážek, které brání či znemožňují uplatnění lidí s duševním onemocněním na volném trhu práce. Důležitým výsledkem se stali jednotlivé kategorie bariér, které jsme rozčlenili do 13 kategorií vnitřních bariér a do 8 kategorií bariér vnějších. Jako významné se vnitřní bariéry se ukázaly být zejména následující: nereálné požadavky na pracovní místo, vedlejší účinky léků, jinakost a nedostatečné fungování lidí s duševním onemocněním a obavy ze selhání a nevládnutí pracovního nasazení a stresu, strach z něčeho nového. Z bariér vnějších zejména tyto: předsudky, diskriminace, stigmatizace ze strany zaměstnavatelů, nedostupnost a nedostatek vhodných pracovních pozic na trhu práce, neochota zaměstnavatelů zaměstnávat osoby s jakýmkoliv zdravotním znevýhodněním.

Závěr

Analýza jednotlivých rozhovorů nám poskytla určitý obraz o jednotlivých typech překážek, se kterými se lidé s duševním onemocněním setkávají. Nejen teoretická východiska práce, ale především rozhovory s pracovníky připomněli, že ačkoliv v poslední době došlo v oblasti sociálního vyčleňování osob s duševním onemocněním k pozitivnímu posunu. Lidé s duševním onemocněním se stále setkávají s mnoha bariérami, dochází k diskriminaci a ke znevýhodňování těchto osob na trhu práce. Z tohoto důvodu se domníváme, že je důležité se tímto tématem nadále zabývat. Diplomová práce může být užitečným zdrojem informací pro profesionály pracující s osobami s duševním onemocněním, zejména pracovníky pracovních rehabilitačních

programů, úředníky z institucí, kteří se s problematikou zaměstnávání setkávají, pro zaměstnavatele, případně i klienty samotné. Čerpat z ní mohou i ostatní odborníci.

Reference

- HENDL, J. 2008. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie a aplikace*. 2. aktualizované vydání. Praha: Portál. 408 s. ISBN 978-80-7367-485-4.
- MAHROVÁ, G. – VENGLÁŘOVÁ M. a kol. 2008. *Sociální práce s lidmi s duševním onemocněním*. Praha: Grada. 176 s. ISBN 978-80-247-2138-5.

PŘEDSTAVY O DÍTĚTI V PROCESU ZPROSTŘEDKOVÁNÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE

Libor MOŽÍŠ, Lenka PRŮŠOVÁ

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá otázkou vlivu sociální práce na modelaci představ žadatelů o pěstounskou péči o přijímaném dítěti v procesu zprostředkování náhradní rodinné péče v rámci Středočeského kraje. Práce sestává ze dvou částí. První část vychází ze studia odborné literatury k problematice náhradní rodinné péče a spisové dokumentace žadatelů o pěstounskou péči. Druhá, metodologická část, je reprezentována kvalitativně zaměřeným výzkumem. Cílem práce je zjistit empirické poznatky o vlivu sociálního pracovníka pro náhradní rodinnou péči na žadatelem prezentované představy o dítěti. Výzkum byl proveden prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů se sociálními pracovníky v rámci jednoho kraje, čímž poskytl ucelený vhled do problematiky. V závěru práce jsou uvedena doporučení a návrhy pro odbornou praxi a definovány hypotézy pro další výzkum vlivu sociální práce pro naplňování představ žadatelů o dítěti ve vztahu k úspěšnosti pěstounské péče a předcházení rizikům jejího selhávání.

Klíčová slova

Pěstounská péče. Představy o dítěti. Sociální pracovník. Výzkum.

Úvod

Sociálně-právní ochrana dětí patří v posledních letech mezi opakovaně skloňované termíny. Často je diskutována v souvislosti s transformací péče o ohrožené děti, a to zejména ve spojení s problematikou náhradní rodinné péče. Mezi hlavní cíle probíhající reformy patří zajištění bezpečného rodinného prostředí či náhradního rodinného prostředí pro děti, ze zvláštním důrazem zajištění jejich individuálních potřeb. Praktickým nástrojem je podpora náhradní rodinné péče, rozvoj a profesionalizaci pěstounské péče za účelem snižování počtu dětí umístovaných do institucionální péče a ústavních zařízení všech typů včetně aktivního vyhledávání náhradních rodičů. Praxe v této oblasti ukazuje na nejednotný přístup státních a nestátních subjektů zabývajících se vyhledáváním náhradních rodičů, který v důsledku vede k často rozdílným představám žadatelů o pěstounskou péči o dětech, kterým je třeba zprostředkovat náhradní rodinnou péči. V procesu zprostředkování sehrávají jednu z klíčových pozic sociální pracovníci orgánů sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD), na obecních úřadech obcí s rozšířenou působností a krajských úřadech vykonávající agendu náhradní rodinné péče. Cílem práce je zmapovat nejčastěji prezentované představy žadatelů o pěstounskou péči o dítěti ovlivňující proces zprostředkování a seřadit je dle důležitosti z pohledu žadatelů, a zároveň výzkumem ověřit působení sociální práce na modelování představ žadatelů v celém procesu zprostředkování.

Metody

Cílem výzkumu bylo zjistit empirické poznatky o vlivu sociální práce na modifikaci představ žadatelů o pěstounskou péči o přijímaném dítěti v procesu zprostředkování náhradní rodinné péče. Výzkum byl realizován v správním obvodu Krajského úřadu Středočeského kraje. Krajský úřad byl vybrán s ohledem na nejvyšší počet pracovišť OSPOD obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a s ohledem na dostupnost a přístup k potřebným údajům nezbytným ke zpracování výsledků. Představy žadatelů o dítěti byly sledovány v jejich žádostech o zprostředkování pěstounské péče. Hlavním zdrojem dat k naplnění cíle výzkumu byly informace od sociálních pracovníků vybraného krajského úřadu a obecních úřadů obcí s rozšířenou působností. V říjnu

2015 byl realizován předvýzkum formou anonymního dotazníku na všech obecních úřadech Středočeského kraje, s cílem zjistit, zda sociální pracovníci pracují s představami žadatelů. Na základě získaných poznatků z praxe a odborné literatury přistoupili autoři k realizaci výzkumu kvalitativní metodou. Výběr zkoumaného souboru byl podřízen zvolené výzkumné strategii a zahrnoval pět pracovišť orgánu sociálně-právní ochrany. Výzkum byl proveden formou polostrukturovaných rozhovorů se sociálními pracovníky. Výzkumný vzorek představovaly čtyři sociální pracovnice obecních úřadů a dvě pracovnice krajského úřadu. Pro analýzu získaných dat použili autoři práce otevřené kódování, jako vhodný analytický proces k odhalování určitých jevů a témat. Získaným pojmům a informacím byly přiřazeny kódy, které byly následně rozděleny do třech kategorií. Představy žadatelů o dítěti, modelace představ, limity modelace představ.

Výsledky

Z výzkumu vyplynulo, že představy žadatelů o pěstounskou péči jsou v řadě případů nereálné a nekorespondující s reálnou strukturou dětí, kterým lze zprostředkovat pěstounskou péči. Vliv aplikované sociální práce na modelaci představ je minimální. Na úrovni obecního úřadu obce s rozšířenou působností téměř zanedbatelná. Sociální pracovník krajského úřadu modifikuje představy žadatele ve velmi omezené míře zejména v otázce věku a pohlaví dítěte. Prakticky beze změn zůstává představa žadatele o etnicitě dítěte a zejména jeho zdravotním stavu. Sociální pracovníci vnímají ovlivňování představ žadatelů jako významné riziko možného budoucího selhání náhradní rodinné péče.

Závěr

Představy žadatelů o dítěti jsou jedním ze stěžejních prvků pro úspěšné zprostředkování pěstounské péče a naplnění jejich potřeb. Zároveň sehrávají neméně důležitou roli při naplnění potřeb dítěte, které nemůže vyrůstat ve vlastní biologické rodině. Přímý dopad sociální práce na změny představ žadatelů v procesu zprostředkování náhradní rodinné péče je však minimální. Pro úspěšné naplnění cílů transformace péče o ohrožené děti a úspěšný rozvoj pěstounské péče je třeba zaměřit pozornost a způsob oslovování možných zájemců o výkon pěstounské péče ve vztahu k dětem se specifickými potřebami danými jejich věkem, životními zkušenostmi, zdravotním stavem nebo sourozeneckými vztahy.

Reference

- HENDL, J. 2005. *Kvalitativní výzkum - Základní metody a aplikace*. 2. vyd. Praha: Portál. 408 s. ISBN 978-80-7367-485-4.
- MATĚJČEK, Z. 1999. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál. 183 s. ISBN 80-7178-304-8.
- MATĚJČEK, Z. 1994. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál. 98 s. ISBN 80-85282-83-6.

SENIOR – OBĚŤ TRESTNÉHO ČINU (NA PŘÍKLADU REGIONU TRUTNOV V LETECH 2010–2014)

Martin MYKAS, Vladimír WOLF

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá identifikací problematiky seniorů, především dedikací základního pojmosloví, senior, stáří, stárnutí, problematika stáří, trestný čin, oběti trestného činu. Trestná činnost páchaná na seniorech je vymezena z pohledu kriminologie a viktimologie. Hlavním cílem diplomované práce je prostřednictvím realizace kvalitativního výzkumu, formou rozhovorů, přiblížit trestnou činnost na seniorech, kteří se stali obětí trestného činu v rámci okresu Trutnov v letech 2010–2014, a přispět tak k prevenci před kriminalitou, aby nedocházelo k újmám starších občanů. Pro zkoumání problematiky práce a vypracování výzkumu byla zvolena metoda IMRaD. V závěru diplomové práce jsou uvedeny návrhy a opatření ze získaných faktů provedeného výzkumu.

Klíčová slova

Senior. Trestný čin. Kriminalita. Oběť trestného činu. Prevence.

Úvod

Trestná činnost páchaná na seniorech se stává stále aktuálnější a společensky nebezpečným sociálně patologickým jevem. Zejména v posledních letech tato problematika vystupuje do popředí zájmu vědců, publicistů, bezpečnostních složek, včetně zájmu mediálního i politického jak v České republice, tak v Evropě. Jedním z mnoha kroků k zlepšení dané problematiky je účinná a cílená prevence. Cílem práce je přispět k prevenci před kriminalitou páchanou na seniorech v okrese Trutnov, aby nedocházelo k újmám starších občanů. Dané téma bylo zvoleno záměrně, jelikož se s ním setkáváme v policejní praxi téměř denně. Autor diplomové práce je zaměstnán jako policejní komisař zařazený na Oddělení služby kriminální Policie České republiky a vyšetřování v Trutnově. Práce mapuje prostředí občanů starších 60 let, kteří se stali obětí trestných činů v okrese Trutnov v letech 2010–2014. Pokazuje zejména na jejich pocity v roli oběti trestného činu. Poznává a snaží se pochopit jejich slabé stránky jako křehkost a zranitelnost. Zjišťuje to, co vede pachatele trestných činů, že si vybírají jako své oběti právě seniory, aby zneužili jejich bezmoci a bezbrannosti. Trestné činnosti páchané na seniorech nahrává zejména hektický vývoj naší uspěchané společnosti, ze které se začíná vytrácet obyčejná lidskost, slušnost, mravnost a úcta k bližnímu. Ochabují citové vazby mezi lidmi, mění se jejich postoje a hodnoty, ztrácí se vzájemný respekt a posouvají se hranice morálky. Chování ke starším občanům se rapidně změnilo, zejména ze strany mladší generace, v dobách nedávno minulých jsme se setkávali s daleko vlídnějším přístupem ke starším. Současná doba tak přináší drzé, arogantní, až vyzývavé chování vůči jedincům, kteří jsou slabší a zranitelnější. Mezi ně rozhodně patří právě senioři. Stávají terčem jednání, které často nese znaky trestného činu.

Metody

Problematika kriminality, na kterou jsme se zaměřili, byla důkladně analyzována v rámci statistik nápadu trestné činnosti Územního obvodu Policie České republiky Trutnov v letech 2010–2014. Zjišťovali jsme zejména, k jaké trestné činnosti v dané lokalitě dochází a rizika s ní spojená. Výběrový soubor obsahoval občany starší 60 let, kteří se stali obětí trestných činů v rámci regionu v uvedeném období. Cílem výzkumu bylo zjistit, jak zlepšit prevenci před trestnou činností páchanou na seniorech. Vzhledem k charakteru zkoumané problematiky se seniory byla zvolena kvalitativní výzkumná strategie, jelikož podstatu zkoumaného problému

nelze kvantifikovat. Pro danou problematiku byla mnohem efektivnější a kvalitnější. Stanovili jsme hlavní výzkumnou otázku a šest dílčích výzkumných otázek. Výzkum nám ukázal, jaké pocity oběti prožívají a jak se smiřují se vzniklými následky. Technikou pro sběr dat se staly polostandardizované individuální rozhovory se seniory. Získané informace byly přepsány do písemné podoby a následně byl text rozhovoru konceptualizován formou otevřeného kódování. Označili jsme určité úseky a přidělili jim pojmy, které reprezentovaly daný jev. Kódování jsme vyhotovili ručně. Od kódů jsme přešli ke kategoriím a subkategoriím, které byly následně logicky uspořádány do tabulky.

Výsledky

Naším záměrem bylo pochopit smysl a důležitost informovanosti a prevence před trestnou činností páchanou na seniorech. Výsledky jsme rozdělili do 8 kategorií a 36 subkategorií. Realizovaným výzkumem jsme zjistili, že senioři podceňují prevenci a často si ani neuvědomují možná rizika ohrožení, která jim hrozí. Zásadním faktorem trestné činnosti páchané na seniorech se v našem případě ukázala náhoda. Osoba staršího věku díky své neopatrnosti, nepozornosti, důvěře a stáří umožní pachateli sofistikovaně využít jejích slabin v každodenních situacích. Senioři jsou skupinou obyvatel, kteří jsou limitováni v možnostech se sami účinně bránit před pachateli trestných činů, jež jsou stále vypočítavější, rafinovanější, technicky vybavenější, organizovanější, využívají zranitelnost svých obětí pomocí legend, lstí a různých záminek a popřípadě i nejnásilnějšími prostředky za účelem dosažení zpravidla jediného cíle, kterým je materiální zisk, pokud se nejedná o domácí násilí. U seniorů se ukazuje vyšší zranitelnost spojená se sociálním vyloučením. Starší lidé žijí často osamoceni, nejeví o ně zájem rodina ani okolí. Z výsledků též vyplývá, že značné následky spojené s trestnou činností zanechává na seniorech jednání pachatelů v podobě způsobené škody, újmy na zdraví a zejména pak na psychice.

Závěr

Vzhledem k tomu, že naše zjištění ukazují na nedostatečnou informovanost mezi seniory o hrozbách a rizicích, které jim hrozí ze strany pachatelů, navrhuje se více zaměřit na seniory v podobě přednášek a informačních aktivit s tématy bezpečného chování, ochrany majetku. Formou letáků a přednášek oslovit seniory v klubech a různých sdruženích. Oslovit též lékaře, sociální pracovníky, které často navštěvují. Zcela zásadní je též zapojit samotné seniory a vzbudit u nich zájem o danou problematiku, aby se nestávali oběťmi trestných činů.

Reference

- HAŠKOVCOVÁ, H. 2010. *Fenomén stáří*. Praha: Panorama. 367 s. ISBN 978-80-87109-19-9.
- HENDL, J. 2008. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie a aplikace*. 2. aktual. vyd. Praha: Portál. 408 s. ISBN 978-80-7367-485-4.

ZÁVISLOST NA INTERNETU, INTERNETOVÝCH A POČÍTAČOVÝCH HRÁCH ŽÁKŮ V PRIMÁRNÍM ŠKOLSTVÍ

Petra NÝVLTOVÁ, Zdeněk ONDRÁŠEK

Abstrakt

Diplomová práce se věnuje problematice technologických závislostí, zaměřili jsme se zejména na nebezpečnost závislostí na internetu, internetových a počítačových hrách. Hlavním cílem práce bylo pomocí patrných znaků závislosti zjistit jejich míru u žáků v primárním stupni vzdělávání města Úpice, které leží v severovýchodní části České republiky. Dále jsme také chtěli představit možná rizika spojená s tímto druhem závislosti. Nebezpečnost tohoto jevu spatřujeme především v možném ohrožení procesu socializace dětí, které tráví pod vlivem technologické závislosti většinu času u počítačů nebo jiných technických prostředků a vyhýbají se kolektivu a interakci s členy sociálních skupin. Pro psaní práce jsme zvolili odbornou metodu IMRaD, podle které je práce rozdělena do čtyř částí. V úvodní části je vymezen pojem závislosti a teoretický základ potřebný k lepšímu pochopení celé problematiky. V druhé části přibližujeme metodologii výzkumu, kterou jsme realizovali prostřednictvím dotazníkového sběru dat v kvantitativní výzkumné strategii. Stanovujeme zde šest hypotéz, jejichž validitu ověřujeme ve třetí části. Poslední část je věnována komparaci námi zjištěných výsledků s výsledky obdobných výzkumů realizovaných v České republice i zahraničí. V závěru práce shrnujeme výsledky výzkumu, jejichž data použijeme na úpických školách v rámci prevence technologické závislosti.

Klíčová slova

Závislost na internetu. Znaky závislosti. Proces socializace. Kvantitativní výzkum.

Úvod

Technologické prostředky, jako jsou osobní počítače a smartphony usnadňují v mnoha směrech život, jsou zdrojem informací a jako každé masmédiu slouží zároveň jako zdroj zábavy. Nadměrným používáním těchto technologií, může vzniknout u uživatele technologická závislost, která zatím není zařazena v Mezinárodní klasifikaci nemocí, jako například závislosti na účinných návykových látek, i když mají ve své podstatě obdobné rysy. Závislostní chování se projevuje nadměrným časem tráveným ve virtuálním světě, dochází ke ztrátě kontaktu s jinými členy společnosti, vážnou komunikaci a dalších interakcí. Takové jednání je nebezpečné zvláště u dětí, které procházejí procesem socializace a fyzický kontakt s reálným světem, vrstevníky a dalšími členy společnosti potřebují. Autorka ve své profesi pedagoga vnímala izolovanost studentů, jejich měnící se návyky, nevyváženou životosprávu a klesající zájem o začleňování se do sociálních skupin. Toto jsou důsledky nadměrného používání diskutovaných technologií. Závislosti na internetu, internetových a počítačových hrách není věnováno v odborné literatuře a mediálním šíření tolik prostoru, jako například drogovým závislostem. Touto prací jsme se z pozice sociální práce snažili poukázat na skutečnost, že závislost na zmíněných prostředcích je společenským problémem, protože takto závislí jedinci se obtížněji začleňují do sociálních skupin. Je ohrožen jejich proces socializace, izolují se od společnosti, neosvojují si společenské normy, hodnoty a nejsou schopni učit se sociálními rolím. Za cíl práce jsme si stanovili zjistit prostřednictvím kvantitativního výzkumu míru závislosti dětí úpických škol na internetu, internetových a počítačových hrách. V návaznosti na zjištěných výsledcích jsme chtěli doporučit vhodné preventivní projekty a lepší informovanost rodičů o rizicích této závislosti prostřednictvím edukačních programů. Takové efektivní prostředky k ochraně sociálního vývoje dětí jsme nezaznamenali.

Metody

Druhá část objasňuje otázku metodiky výzkumu. Seznamuje s vybraným způsobem výzkumu, s cíli výzkumu, výzkumnými otázkami, blíže specifikuje respondenty a objasňuje jejich výběr. Tato část je určena ke stanovení hypotéz, jejichž platnost verifikujeme ve třetí části práce. Výzkumná část diplomové práce probíhala na základě kvantitativního výzkumu, pomocí dotazníkového šetření, který se pro tyto účely jevil jako nejvhodnější. Pro výzkum k této diplomové práci jsme si zvolili skupinový výběr, kde základní soubor je uspořádán do určitých skupin, u nás do tříd základních škol a gymnázia. Ve skupinovém výběru rozhoduje počet skupin více než jejich velikost. My se soustředíme na žáky primárního sektoru vzdělávání, což jsou žáci prvních až devátých tříd základních škol a tomu odpovídající třídy gymnázií. Pro náš výzkum jsme však vybrali ze základního souboru tři třídy – druhou, pátou a devátou. Stanovili jsme šest hypotéz, jejichž validitu jsme potvrzovali ve třetí části. Výzkum, který jsme připravovali, je proveden na reprezentativním vzorku 286 respondentů, které jsme chtěli oslovit a získat tak co nejvíce odpovědí, které budou sloužit jako pilotní projekt pro opakované zjišťování a sledování stavu. Vybrali jsme tedy kvantitativní výzkum, který jsme uskutečnili pomocí dotazníkové metody sběru dat prostřednictvím a za pomoci ředitelů místních základních škol a gymnázia.

Výsledky

Ve třetí kapitole se věnujeme výsledkům dotazníkového šetření, které nám poslouží jako zdroj informací týkajících se závislosti na internetu, počítači a počítačových hrách. Současně nám pomohou potvrdit nebo falzifikovat výzkumné hypotézy, které jsou popsány v předešlé kapitole. Výsledky prezentujeme pomocí grafů s podrobnými vysvětlivkami. Výzkumné hypotézy jsou podloženy výsledky odborníků, kteří zpracovávali stejné nebo obdobné téma. Jedná se zejména o výzkumy českých, slovenských, britských a amerických expertů na danou problematiku. Stanovili jsme celkem šest hypotéz, které mají ověřit, zda respondenti vykazují znaky závislosti, uvědomování si zhoršujícího se zdravotního stavu v důsledku času stráveného u počítače nebo telefonu, vliv hraní počítačových her nebo surfování po internetu na vztahy v rodině a v rámci sociálních skupin.

Diskuse

V této části se zabýváme sumarizací výsledků výzkumu z předchozí kapitoly, kterou jsme rozdělili na dvě části. První z nich byla část s výsledky hypotéz. V druhé části jsme prezentovali výsledky zbylých dotazníkových otázek, které nám dokreslují povědomí o aspektech technologické závislosti žáků primárního stupně vzdělávání. Cílem této kapitoly je objasnit výsledky výzkumu a navrhnout řešení zjištěných problémů. Tento výzkum byl pro nás pilotním výzkumem, který bude sloužit k mnohým účelům. Primárně budou zpracována data k rukám ředitelů jednotlivých škol, kde budou výsledky předány jednak metodikům prevence a taktéž výchovným poradcům, kteří tak mohou podhalit příčiny změn chování problémových žáků.

Reference

- HORVÁTHOVÁ, S. – SEJČOVÁ, Ľ. 2009/2010. Technologická závislost' a jej prejavy u adolescentov. In *Vychovávateľ'*. ISSN 0139-6919, 2009/2010, roč. 58, č. 7, s. 9-16; č. 8, s. 8-13.
- NEŠPOR, K. 2011. *Jak přežít počítač*. Praha: Computer Media. 128 s. ISBN 978-80-7402-069-8.

DEMENCE SENIORŮ JAKO SOCIÁLNÍ PROBLÉM SOUČASNOSTI I BUDOUCNOSTI V ČESKÉ REPUBLICE

Simona RADOVÁ, Ján GURSKÝ

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá tématem kvalita života jedinců s demencí a umožňuje hlubší poznání a pochopení této problematiky. Cílem práce je především zmapovat a poukázat na problematiku poslední životní etapy člověka – stáří, na demenci, na kvalitu života jedinců s demencí, na rodinné pečující a sociální služby, které jsou seniorům s touto nemocí poskytovány. Pozornost je věnována na možnosti aktivizace a jejího vlivu na kvalitu jejich životů. Ukazuje také snahu České republiky jakým způsobem zabezpečit a zvýšit kvalitu sociálních služeb, které povedou ke zlepšení kvality života všech seniorů, nejen s demencí. Popsána je též i příprava a realizace nové koncepce našeho státu, která by měla vést k větší informovanosti veřejnosti a k zlepšení kvality života nemocných, ale i pečujících osob. Výsledkem výzkumu diplomové práce je porovnání možnosti pobytu jedinců s demencí v rodinném prostředí a v sociálním zařízení. V závěru práce jsou uvedena doporučení pro praxi.

Klíčové slova

Alzheimerova choroba. Demence. Péče o postižené demencí. Senior. Sociální služby pro osoby s demencí.

Úvod

Problematika demence u seniorů je oblastí, která dlouho stála mimo pozornost médií, politické i širší veřejnosti. O tom svědčí i neexistence souhrnných informací o problému, který zasahuje jak do zdravotnického sektoru, tak i do sociální sféry. Stále ovšem platí, že o této chorobě víme velmi málo. Diplomová práce by mohla posloužit jako zdroj informací pro širší veřejnost, sociální pracovníky a pracovníky v sociálních službách, kteří by měli o téma z jakýkoliv důvodů zájem. Z demografického hlediska je prokázáno, že populace v České republice nezadržitelně stárne. Počet osob trpících demencí na území ČR se odhaduje na 150 000. Podobný problém mají i ostatní evropské státy, kde v současnosti žije více než 7 miliónů seniorů postižených demencí. Četnost tohoto onemocnění bude nadále dramaticky stoupat i vzhledem k tomu, že průměrná délka života se neustále zvyšuje. S touto problematikou se dostávají do popředí i pečující osoby (zejména rodinní příslušníci), protože právě rodina sehrává důležitou roli v tom, že člověk se syndromem demence může i přes svou nemoc setrvat ve svém přirozeném prostředí. Péče o seniora postiženého demencí je natolik zátěžová, že se většinou rodinní pečovatelé dlouhodobě neobejdou bez profesionální pomoci. Svou nepostradatelnou úlohu mají samozřejmě i sociální služby, kterým v práci bude věnována nemalá pozornost. Sociální služby jsou nečastěji poskytovány nestátními neziskovými organizacemi a zařízeními zřizovanými orgány veřejné správy. Odborná veřejnost dlouhodobě poukazovala na nedostatečný systém podpory nemocných a jejich rodin a neexistenci jednotného přístupu řešení tohoto problému. Nemocní se posléze stávají závislými na pomoci svých blízkých a ti tvoří nemalou část naší společnosti. Proto na tomto základě začal vznikat tzv. Národní akční plán. Je to návrh koncepce řešení Alzheimerovy choroby a obdobných onemocnění v České republice, o kterém budeme později hovořit podrobněji. Cílem práce je poukázat na problematiku stáří a demence a s tím související kvalitu života takto nemocných jedinců. Dále se zaměříme na péči, která je seniorům s demencí poskytována, především na oblast domácí a rezidenční péče. Nedílnou součástí práce budou návrhy a opatření týkající se zvýšení kvality života jedinců v rodinném prostředí a v sociálním zařízení a návrhy a opatření související se péčí o nemocné jedince.

Metody

Jako strategie výzkumu pro diplomovou práci jsme vybrali kvalitativní metodu. Vzhledem k charakteru hlavní výzkumné otázky a několika dílčích, se tato metoda jevila jako nejlepší možná cesta. Technikou kazuistik je postupně zodpovězena hlavní výzkumná otázka a 6 dílčích. Aby kazuistiky obsahovaly úplné informace, jako další technika je použita metoda polostandardizovaného rozhovoru s pečujícími osobami a v jednom případě s nemocnou seniorkou. Jako další technika je použita pozorování, které probíhalo v rámci sociálního šetření, sociální intervence a poskytování pečovatelských služeb. Poslední techniku, kterou jsme zvolili, byla obsahová analýza dokumentů. Hlavním cílem výzkumného šetření je komparace podmínek kvalitního života seniorů trpících demencí žijících ve svém přirozeném sociálním prostředí oproti stejně postiženým seniorům žijících v pobytovém sociálním zařízení. Pozornost jsme zaměřili i na rodinné pečující, jejich problémy a pocity a v neposlední řadě i na aktivity určené pro seniory s demencí. Respondenti, kteří se výzkumu zúčastnili, žijí ve svém přirozeném sociálním prostředí a rodinní pečující se s pomocí pečovatelské služby (ale i jiných sociálních a zdravotních služeb) pokouší zvládnout nelehkou situaci – péči o svého blízkého. Jedna kazuistika se bude týkat seniorky trpící demencí a v současné době je již trvale umístěna v pobytovém sociálním zařízení se zvláštním režimem. Pro porovnání kvality života osob s demencí jsme vybrali jedno pobytové sociální zařízení, kde je právě tato seniorka umístěna. Velkou roli při tvorbě kazuistik mají právě pečující, kteří poskytli informace, které doplňovaly celkový obraz. Rodinní příslušníci, kteří pečují o své blízké, byli osloveni s dostatečným časovým předstihem, zda-li by byli ochotni zúčastnit se na výzkumu. S dostatečným předstihem proto, aby si vše mohli důkladně promyslet a vznést případné dotazy. Všem respondentům je zaručena naprostá anonymita.

Výsledky

V diplomové práci jsme se soustředili na velmi aktuální problém demence seniorů v České republice. Analýzou jednotlivých kazuistik a z výpovědí pečujících vyplývá, že pečování s sebou nese typické prožitky. Pečující pocítují především únavu z nepřetržité a dlouhodobé práce a duševního úsilí, které pečování přináší. Dále bezmocnost v důsledku stále se zhoršujícího stavu svého blízkého. Přes všechnu únavu a celkové vypětí preferují pečující péči o nemocného ve vlastním domácím prostředí. Autorka práce se domnívá, že všichni senioři, kteří se výzkumu zúčastnili, mají díky svým pečovatelům i přes nepřízeň onemocnění kvalitní a hlavně důstojný život. V pobytovém zařízení, které jsme měli možnost navštívit, jsme zjistili, že kvalita života seniorů v tomto domově je na vysoké úrovni. Porovnáním obou prostředí jsme došli k názoru, že kvalita života seniorů s demencí je vždy závislá na přístupu osob, kteří o ně pečují, ať už jsou to rodinní pečovatelé nebo profesionální pečující. Pokud péče v domácím prostředí je neúnosná a nemocný opouští domov do pobytového zařízení, je nutné konstatovat, že k výběru konkrétního zařízení by mělo probíhat s maximální opatrností. Rozdíly v kvalitě poskytované péče v jednotlivých zařízeních jsou stále ještě patrné, proto by k tomuto faktu měli pečující osoby přistupovat s odpovědností.

Závěr

Na závěr jsme poskytli konkrétní doporučení pro praxi. Zjistili jsme, že informovanost nemocných i pečujících osob není dostatečná. Většinu informací si pečovatelé zjišťují sami například přes internet, z odborné literatury nebo od lidí, kteří mají podobné zkušenosti. Někteří nevědí o možnosti pomoci pro pečující nebo pečovaných ve formě různých podpůrných aktivit. Podle nás, by se měla vypracovat koncepce, která by zajišťovala větší edukaci praktických, odborných lékařů, ale i sociálních pracovníků. Souvislé podávání informací osobám, kterých se tato problematika týká, je velice důležitá. Dále bychom doporučili změnu při posuzování osob

trpících demencí, kteří mají požádáno o příspěvek na péči. Respondenti uvádějí, že výdaje na zpomalení průběhu nemoci jsou zpočátku větší, než v pokročilejší fázi choroby.

Reference

- HOLMEROVÁ, I. – HORECKÝ, J. – HANUŠ, P. 2016. *Specifika systému poskytování péče o osoby s demencí a jinými specifickými potřebami v České republice a ve Švýcarsku*. Praha: Česká alzheimerovská společnost. 31 s. ISBN 978-80-86541-45-7.
- MÁTĽ, O. – MÁTĽOVÁ, M. 2015. *Zpráva o stavu demence 2015*. Tábor: Česká asociace poskytovatelů sociálních služeb. 62 s. ISBN 978-80-906320-2-8.

SANACE RODINY V RODINÁCH MATEK SAMOŽIVITELEK, NEJČASTĚJŠÍ OTÁZKY A PERSPEKTIVY

Zdenka ROTTENBORNOVÁ, Lenka PRŮŠOVÁ

Abstrakt

Diplomovaná práce se věnuje sociálně-aktivizačním službám pro rodiny s dětmi z genderové perspektivy, specificky je zaměřena na matky samoživitelky. Hlavním cílem této práce je poukázat na propojenost sociálních problémů s genderovými tématy a upozornit na těžké postavení žen samoživitelek, ač už jde o otázky stereotypizace, genderové a vícenásobné diskriminace, genderově podmíněného násilí či obecně těžkého údělu žen, které samy vychovávají děti. Práce si klade za cíl především zcitlivět přístup čtenářů a čtenářek na problematiku diskriminace žen, popsat nejčastější formy diskriminace, se kterými se ženy setkávají a započít debatu nad genderovými tématy, která se v sociální práci objevuje jen sporadicky. V závěru práce obsahuje doporučení pro odbornou praxi.

Klíčová slova

Gender. Sociální práce. Samoživitelství. Výzkum.

Úvod

Problematika znevýhodnění žen, které jsou samy s dětmi a jejich diskriminace ve společnosti není doposud dostatečně zmiňována a stále dochází k jejímu zneviditelňování. Přesto nebo právě proto patří matky samoživitelky do jedné z nejvíce ohrožených skupin a to především chudobou, bariérami na trhu práce či genderově podmíněným násilím. Diplomová práce se věnuje samoživitelství jako fenoménu a problémům s ním spojeným, dále krátce seznamuje s feministickou sociální prací, ukazuje, jak používat gender jako analytickou kategorii a představuje sociálně-aktivizační služby pro matky s dětmi. Výzkumná část diplomové práce byla realizována formou kvalitativního výzkumu, metodou rozhovoru s ženami-samoživitelkami. Výzkum realizovaný formou rozhovorového šetření byl zaměřen na ženy, které jsou nebo byly klientkami programu sociálně-aktivizačních služeb na území města Plzně, kdy jsme se snažili popsat z jejich pohledu překážky, s nimiž se z důvodu svého ženství a „samomateřství“ setkávají. Vzhledem k tomu, že celá práce vychází z feministických teorií a feministické metodologie dívali jsme se na dané téma genderovou optikou.

Metody

Cílem výzkumu bylo zjistit, jak ženy pečující samy i dítě nebo děti vnímají svoji situaci a s jakými problémy a překážkami se nejčastěji setkávají. Respondentky byly současnými nebo minulými klientkami programu sanace rodiny. Bylo stanoveno několik výzkumných otázek, které byly v kongruenci s okruhy otázek rozhovorového šetření. V měsíci listopadu 2015 byl realizován předvýzkum, jehož cílem bylo zjistit, zda okruhy otázek připravených pro rozhovory jsou jasně formulované a hlavně pro respondentky srozumitelné. V této části přípravy diplomové práce byl vytvořen i časový harmonogram výzkumu a finanční rozpočet nákladů při realizaci výzkumu a celé odborné práce. Samotná výzkumná část vychází z kvalitativní metodologie, konkrétně byla použita metoda narativního rozhovoru. Kvalitativní metodologie byla zvolena proto, že se domníváme, že se dobře hodí pro popis sociální reality a lépe nám dokáže odhalit specifické problémy daných sociálních skupin, v našem případě matek samoživitelek. Rozhovory byly na pomezí polostrukturnovaných a volných, byla vytvořena základní osnova okruhů a otázek. Otázky byly otevřené, aby mohly dotazované odpovídat na základě svých

pocitů a prožitků. Výroky získané z rozhovorů byly zpracovány pomocí kvalitativní obsahové analýzy, konkrétně metodou otevřeného kódování.

Výsledky

Naším záměrem bylo na základě rozhovorů a následné analýzy obsahu rozhovorů zjistit, s jakými obtížemi a s jakými znevýhodněními se nejčastěji potýkají matky samoživitelky a co ony samy vnímají jako největší komplikace v jejich sociálním postavení. Na základě rozboru rozhovorů a výsledků otevřeného kódování lze říci, že největší bariéry, obtíže a diskriminaci pocítují respondenty v oblasti trhu práce, financí a obecně cítí malou podporu sociálního okolí a státu.

Závěr

Navrhnout konkrétní doporučení pro lepší a efektivnější podporu matek samoživitelek není snadné. Jako jedna z cest se jeví větší zviditelnění problematiky a větší podpora této sociální skupiny státem i potenciálními zaměstnavateli. Mezi konkrétní kroky pak patří například větší nabídka práce na zkrácené úvazky, flexibilní pracovní doba či možnost práce z domova. Jako vhodný se jeví i návrh MPSV ČR na zálohované výživné.

Reference

- HASMANOVÁ-MARHÁNKOVÁ, J. 2011. *Matky samoživitelky a jejich situace v České republice*. Praha: Gender Studies. 18 s.
- REINHARZ, S. 1992. *Feminist methods in social research*. New York: Oxford University Press. 413 s. ISBN 978-0195073867.

DÁVKY POMOCI V HMOTNÉ NOUZI V REGIONU MĚLNICKO

Josef SLAVÍK, Zdeněk ONDRÁŠEK

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá identifikací problematiky systému sociální pomoci, především dedikací základního pojmosloví, dávek hmotné nouze a analýzou cílové skupiny, pro kterou je systém určený. Přiblížíme si transformaci dávek pomoci v hmotné nouzi a její legislativu. Objasníme si sociální práci v hmotné nouzi vykonávanou pracovníky Úřadu práce České republiky na konkrétním kontaktním pracovišti. Hlavním cílem diplomové práce je prostřednictvím realizace kvantitativního výzkumu objasnit informovanost občanů o dávkách pomoci v hmotné nouzi, které jsou poskytovány občanům v regionu Mělnicko. Implementací výzkumu si ověříme či vyvrátíme stanovené výzkumné hypotézy. Pro zkoumání problematiky a vypracování výzkumné práce jsme si zvolili mezinárodní metodu IMRaD. Kvantitativní výzkum jsme provedli na základě dotazníkového šetření, který obsahuje uzavřené otázky. Dotazník jsme předali občanům, kterým je poskytována pomoc ze systému sociální pomoci, a to formou dávek. V závěru diplomové práce jsme uvedli návrhy a opatření ze získaných faktů provedeného výzkumu.

Klíčová slova

Dávky pomoci v hmotné nouzi. Dotazníkové šetření. Hmotná nouze. Sociální práce. Výzkum.

Úvod

Systém sociální pomoci můžeme v současné době z celorepublikového hlediska považovat za moderní formu pomoci, která je poskytována osobám s nedostačujícími příjmy. Systémem pomoci se snažíme osoby motivovat k participaci na zajištění si nezbytných finančních a věcných prostředků pro uspokojování základních životních potřeb. Sociální pomoc je eminentní součástí systému sociálního zabezpečení. Uvedený systém vyhledáváme na základě vzniklých sociálních událostí, kterými obvykle bývá ztráta zaměstnání, nemoc či úraz, těhotenství a následné narození dítěte, staří a smrt. Vzniklé události u nás zapříčiňují především tíživou životní situaci. V případech, kdy sociální událost dostatečně neřešíme, může dojít k sociálnímu vyloučení. Principem celkové sociální politiky a systému sociální pomoci je v první řadě subsidiarita (zodpovědnost) a participace (aktivní účast) člověka v řešení vzniklé události. Pro zabývání se dané problematiky nás vedou převážně pracovní zkušenosti v sociální oblasti, neboť autor práce je zaměstnán na pozici sociálního pracovníka oddělení hmotné nouze na jednom z kontaktních pracovišť Úřadu práce České republiky. Můžeme říct, že téma práce je v současné době aktuální a diskutované nejen na půdě úřadu, ale i širokou veřejností. Hlavním cílem diplomové práce se snažíme objasnit informovanost občanů o dávkách pomoci v hmotné nouzi, které jsou občanům na komunální úrovni (v regionu Mělnicko) poskytovány. Prostřednictvím výzkumné metody chceme poukázat na míru informovanosti občanů o dané problematice, neboť jejich informace jsou mnohdy mylné a zkreslené. Z dosavadní praxe vyplývá, že lidé v nepříznivé životní situaci nevědí, kam se v danou chvíli mají obrátit nebo se stydí o pomoc požádat. Diplomovou práci jsme vypracovali i z důvodu toho, že lidé často mylně hovoří o dvojím metru posuzování zákona, nebo o smyšlených tabulkách pro romskou menšinu.

Metody

Při psaní diplomové práce jsme si zvolili výzkumnou metodu kvantitativního přístupu prostřednictvím dotazníkového šetření. Dotazník byl zvolen především k objektivitě, která je zaručena konkrétními dotazy na klienty. Volbou metody zkoumání jsme chtěli získat větší

množství dat od výzkumného vzorku, které jsme následně zapracovali do výsledné části práce. Dotazníkové šetření obsahuje celkem 18 uzavřených otázek, u kterých si klient mohl zvolit pouze jednu odpověď. Záměrně jsme u otázek nepoužili možnost odpovědět „nevím“, abychom respondenty danou odpovědí příliš nelákaly a zároveň, abychom mohli zjistit, zdali se v problematice vůbec vyznají. Výzkumným vzorkem pro potřeby vypracování diplomové práce jsme zvolili osoby, které jsou příjemci dávek pomoci v hmotné nouzi. Proto jsme dotazník adresovali klientům Úřadu práce České republiky, který má svou pobočku v regionu Mělnicka. Základní formu výzkumné práce jsme sestavili v souladu s odbornou publikací od Hendla. Metodologicky práce obsahuje – úvodní část, přehled dosavadních poznatků, metody, výsledné hodnoty, diskusi a závěr. Avšak diplomovou práci jsme vypracovali podle mezinárodní struktury kompozičního modelu IMRaD, který je hojně využíván při prezentaci výsledků kvantitativních studií. Pro ověření výzkumného cíle jsme stanovili výzkumné hypotézy, které si prostřednictvím získaných dat potvrdíme nebo vyvrátíme.

Výsledky

Ve výsledné části práce jsme se snažili objasnit informovanost občanů o dávkách pomoci v hmotné nouzi, které jsou občanům v regionu Mělnicko nabízeny. Praktickými zkušenostmi víme, že informovanost klientů v daném regionu je nedostačující. Přičemž, prostřednictvím základního sociálního poradenství, jsou příjemci o sociální problematice a o možnostech jejich prevence informováni. Na základě provedeného dotazníkového šetření jsme získali potřebná data pro výzkum, která jsme zkompletovali do tabulek a do grafického znázornění. Následně jsme výzkumnou metodou ověřili pravdivost stanovených hypotéz. V diskusní části jsme komparovali naše získaná data s již existujícím výzkumem, který byl v minulosti proveden.

Závěr

V závěrečné části práce se snažíme rekapitulovat veškeré dostupné informace, které byly během prováděného výzkumu získány. V diplomové práci se snažíme uvést naše konkrétní návrhy a opatření ze získaných skutečností do praxe. Můžeme říct, že vytvořená práce by mohla být použita jako materiálový podklad pro využití základních informací, zejména pro laickou a odbornou veřejnost, která se o danou problematiku zajímá. Nedochovalo by tak k častým dezinformacím na straně příjemců dávek a potencionálních žadatelů o dávky.

Reference

- BECK, P. – NIEDERLE, P. a kol. 2012. *Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky pro osoby se zdravotním postižením*. Olomouc: ANAG. 447 s. ISBN 978-80-7263-744-7.
- HENDL, J. 2008. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2. vyd. Praha: Portál. 408 s. ISBN 978-80-7367-485-4.

NÁHRADNÍ RODINA JAKO VÝZNAMNÉ SOCIÁLNÍ MÍSTO PRO VÝVOJ DÍTĚTE

Eliška STRÁDALOVÁ, Lenka PRŮŠOVÁ

Abstrakt

Závěrečná diplomová práce se zaměří na náhradní rodinnou péči – pěstounskou péči jako klíčové prostředí, v němž může dítě vyrůstat, socializovat se, osvojovat sociální návyky a vzory v konfrontaci s ústavní výchovou. Výzkum byl realizován kvantitativní metodou prostřednictvím dotazníků, které byly zadány k vyplnění respondentům, kteří žijí v pěstounské péči nebo vyrůstají v institucionální výchově. Smyslem práce je ukázat jaký význam má rodinné prostředí pro vývoj jedince. V závěru práce jsme uvedli doporučení pro odbornou praxi.

Klíčová slova

Rodina. Dítě. Náhradní rodinná péče. Kvantitativní výzkum.

Úvod

Motivací k hlubšímu ponoření se do tématu rodiny a jejího významu pro vývoj dítěte je pro autorku práce neustálý pracovní kontakt v rámci klíčového pracovníka pěstounských rodin s dětmi žijícími v náhradní rodinné péči - pěstounské péči. Následný stimul tvoří i častá dezinformovanost široké veřejnosti o náhradní rodinné péči. Výsledkem jsou nedostatečně odborně uchopené a rovněž celistvě zpracované informace předkládané veřejnosti, která z nich utváří neadekvátní závěry. Celková kritika pěstounství nás vrací o 30 let zpátky do minulosti i přesto, že dlouhodobé výzkumy se vyjadřují pro umožnění vývoje dítěte v rodinném prostředí s vřelou vztahovou osobou. Vědecká literatura o náhradní rodinné péči, o vývoji ohrožených a opuštěných dětí je toho důkazem. Tato práce rozebírá rozdíl mezi oběma tábory, které mají navzdory tomu stejný cíl - péči a výchovu dítěte. Teoretická část je rozvržena do tří pasáží, na které následně navazuje empirická část práce. První pasáž je věnována zejména vlastní rodině dítěte a všeobecně rodině. Jsou zde popsány funkce rodiny, které jsou důležité pro zajištění fyzických a psychických potřeb dítěte, ale i pro jeho zdravý rozvoj. Následně se zabývá rozbohem psychické deprivace, když vlastní rodina své poslání nezvládá, náhradní výchovou, konkrétně pěstounskou péčí na straně jedné a institucionální výchovou na straně druhé. Poslední část teoretického rámce je zacílena na identitu a socializaci dětí v průběhu dospívání, společně s působením vlivů, vzorů a chování pečovatелů - žen a mužů na dítě. Práce je pojata jako výzkumná. Smyslem výzkumu je potvrzení či vyvrácení daných hypotéz.

Metody

Prostředí jako podstatný předmět výzkumu zkoumáme kvantitativním přístupem, kdy porovnáváme dvě odlišná místa pro vývoj dítěte, náhradní rodinnou péči – pěstounskou péči a institucionální péči – péči v dětských domovech. Objektem výzkumného šetření jsou děti žijící v pěstounské a institucionální péči, ve věkovém rozmezí od 11 do 18 let. V první řadě cílem výzkumu bylo zjistit a ukázat jaký význam má prostředí pro vývoj jedince, jak subjektivně vnímají děti vliv prostředí pro svoji psychickou pohodu a pocit jistoty dále v budoucnu. To tvořilo hlavní cíl výzkumné práce. Jako dílčí cíl jsme mapovali, jestli ve vztahu mezi respondenty a osobami, které o ně pečují, jsou navázané vazby v rovině pozitivní a zda se ve vztahu mezi nimi ukazuje stálost. V neposlední řadě bylo částečně smyslem práce prozkoumat míru stigmatizace u respondentů žijících na jiném místě než je rodina vlastní. Stanovili jsme si tři hypotézy a zároveň tři výzkumné otázky. Předvýzkum jsme realizovali

v listopadu 2015. Cílem předvýzkumu bylo zjistit srozumitelnost a jednoznačnost otázek v připravovaném dotazníkovém šetření.

Metodou k ověření hypotéz bylo terénní šetření, technika dotazníku. Dotazník je tedy psanou podobou rozhovoru, kdy se údaje získávají pomocí otázek písemných. V rámci výzkumu byl vytvořen anonymní standardizovaný dotazník, jež tvořilo 18 otázek, které byly složeny z otázek uzavřených. Celý výzkumný projekt byl zaměřen na jeden region – Plzeňský kraj. U respondentů z institucionální péče (dětských domovů) byla data získána elektronickou formou, pomocí internetové adresy vyplnto.cz. Na této stránce byl dotazník zveřejněn. Data od respondentů vyrůstajících v náhradní rodinné péči (pěstounské péči) byla získána pomocí papírové formy dotazníkového sběru. U obou sběrů byly zachovány identické podmínky pro výzkumné dotazování - totožné období pro sběr dat od respondentů, zachování anonymity, dostatek času na vyplnění a samostatnost v rozhodování. Kvantitativní výzkum byl realizován v prosinci 2015, kdy vyplňování dotazníku mělo respondentovi trvat zhruba 8 až 10 minut s ohledem na zamýšlení se nad otázkami a zvolením odpovědí. Dotazník byl anonymní, respondenti neměli přístup k výsledkům ani s nimi nebyli následně seznámeni. Výzkumný vzorek tvořilo 180 respondentů. V rámci diplomové práce byl zpracován také časový harmonogram a finanční rozpočet.

Výsledky

Cílem výzkumu bylo zjistit jaký význam má pro vývoj jednice prostředí, ve kterém vyrůstá. Prostedí můžeme identifikovat jako klíčové sociální místo, kde objekt zkoumání má prostor pro rozmach svých vloh nadání k úspěšnému rozvoji ve schopnosti.

Závěr

Výzkum by měl přinést pomocí výsledků a jejich interpretace s doporučeními návrhy na zlepšení současné situace v oblasti náhradní péče o děti, které z různých důvodů nemohou vyrůstat ve své původní biologické rodině.

Reference

- MATĚJČEK, Z. 2013. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 6. vyd. Praha: Portál. 144 s. ISBN 978-80-262-0519-7.
- VÁGNEROVÁ, M. 2012. *Psychologický vývoj dítěte v náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. 181 s. ISBN 978-80-87455-14-2.

VLIVY PŮSOBÍCÍ NA VZNIK A ROZVOJ DROGOVÉ ZÁVISLOSTI

Radek ŠIMA, Daniela KVĚTENSKÁ

Abstrakt

Vznik závislosti na účinných psychoaktivních látek podstatně zasahuje do života jejich konzumentů. Závislí uživatelé podřizují touze po aplikaci návykových látek všechen svůj čas a prostředky. Nadměrné zneužívání těchto látek jim vážně ohrožuje život a zdraví, narušuje interpersonální vztahy v jejich sociálním okolí, důsledky a dopady jednání závislých mohou ohrozit celou společnost. Vznik závislosti a její rozvoj ovlivňují faktory, které na uživatele působí v několika úrovních. Cílem této práce, psané odbornou metodou IMRaD, je pomocí kvalitativního výzkumu zjistit, jaké vlivy působí na vznik a rozvoj drogové závislosti uživatelů návykových látek v okrese Trutnov, který leží v severovýchodní části České republiky. Zjištěné skutečnosti budou využitelné pro zlepšení poskytování nízkoprahové pomoci závislým uživatelům prostřednictvím programů sociální práce, ke zvýšení efektivity a volbě vhodných preventivních programů v konkrétní oblasti a také jako podklad pro orgány činné v trestním řízení k účinnějšímu boji proti drogové kriminalitě.

Klíčová slova

Drogová závislost. Návykové látky. Vznik závislosti. Prevence. Kvalitativní výzkum.

Úvod

Zneužívání návykových látek a závislost na jejich účinných jsou sociálně patologickými jevy, jejichž nebezpečnost spočívá ve vážném ohrožení zdraví a života uživatelů, v narušení interpersonálních vztahů v jejich sociálním okolí, vzniku sociální exkluze a také v negativním dopadu na společnost. Schopnost závislého svoje jednání ovlivnit je snížena, cílem života se mu stávají návykové látky a touha po jejich získání. Život organizuje tak, aby svého cíle dosáhl. Úkolem sociální práce je pomáhat závislým a zmírňovat následky dopadu jejich chování na společnost. Sociální práce se v případě tohoto problému soustředí na nízkoprahové druhy pomoci závislým, prostřednictvím kontaktních center a terénních pracovníků. K takové pomoci patří například výměna použitého injekčního materiálu, provádění testů na virová onemocnění, edukační činnost, poradenství nebo efektivní prevence. Nejrelevantnější teorií vysvětlující vznik a vývoj látkové závislosti je teorie vzájemné interakce ochranných a rizikových faktorů na úrovni osobnosti a dědičnosti, rodiny, školy, vrstevníků, společnosti a prostředí. Cílem práce je zjistit, jaké vlivy působily na vznik a rozvoj drogové závislosti u vybraných uživatelů návykových látek v okrese Trutnov, který je jedním ze 76 okresů České republiky. Tak aby mohla být prostřednictvím sociální práce nabízena efektivní a účinná pomoc a prevence, je důležité vědět, které konkrétní faktory v daném regionu závislost způsobují. Pak je možné na tyto negativní prvky soustředit cílenou pozornost a směřovat prostředky sociální práce na konkrétní skupiny uživatelů. Diplomová práce byla zpracována odbornou metodou IMRaD. V první kapitole nazvané Závislost a její vznik jsme přiblížili základní pojmy jako závislost, její znaky a kritéria. Dále jsme specifikovali návykové látky, jejich druhy a znaky užívání. Věnovali jsme se konkrétněji konopným drogám a pervitinu, které ve svém zneužívání a dostupnosti v okrese Trutnov dominovali. Popsali jsme teorie vzniku závislosti, druhy prevence a pomoci. Ve druhé části nazvané Výzkumný proces jsme stanovili cíl výzkumu a výzkumné otázky, popsali výběr výzkumné strategie, výzkumného souboru, charakteristiku informantů a metody sběru a vyhodnocení relevantních dat. Ve třetí části diplomové práce nazvané Výsledky jsme předložili skutečnosti, které vplynuly z vyhodnocení odpovědí informantů. Takto získané výsledky jsme komentovali ve čtvrté části práce nazvané Diskuse. Zároveň jsme v této části

porovnávali tato zjištění s výsledky výzkumného projektu ESPAD, který se v České republice v letech 2007 a 2011 zabýval okolnostmi užívání legálních a nelegálních drog 16 letými žáky škol. V poslední části této kapitoly jsme v kontextu zjištěných skutečností doporučili postup pro praxi sociální práce a dalších institucí.

Metody

Cílem práce bylo zjistit, jaké vlivy působily na vznik a rozvoj drogové závislosti u vybraných trutnovských narkomanů. Ke splnění cíle jsme vybrali teorii interakcí ochranných a rizikových faktorů na úrovních osobnosti a dědičnosti, rodiny, školy, vrstevníků, společnosti a prostředí. Stanovili jsme si hlavní výzkumnou otázku, kterou jsme formulovali shodně jako cíl práce. Dále jsme si určili dvě výzkumné otázky. Prostřednictvím první z nich jsme zjišťovali, které vlivy ve zvolených úrovních dominovaly, druhá výzkumná otázka se zabývala informovaností a využívaností nízkoprahové pomoci. Protože jsme relevantní data důležitá pro splnění cíle diplomové práce potřebovali získat přímým kontaktem s uživateli návykových látek, zvolili jsme k postupu kvalitativní výzkumnou strategii. Ta nám umožnila při sběru a vyhodnocení dat pracovat jak s vyslovenými odpověďmi participantů, tak s jejich nonverbálními projevy. Metodou záměrného výběru výzkumného souboru jsme vybrali a oslovili osm uživatelů návykových látek v okrese Trutnov. Námi oslovení informanti ve věku od 18 do 39 let byli záměrně rozděleni podle pohlaví, pocházeli z různých sociálních vrstev a rodin, měli různé vzdělání. Sběr dat jsme prováděli formou polostrukturovaných rozhovorů. Jako jádro rozhovoru jsme stanovili otázky týkající se jednotlivých oblastí působení rizikových a ochranných činitelů. Při provádění rozhovorů jsme pokládali doplňující dotazy tak, abychom odpovědi správně pochopili a upřesnili. V získaných rozhovorech jsme poté vybrali významové jednotky nesoucí pro výzkum důležité informace a těmto jednotkám jsme přidělovali pojmově blízké kódy. Touto metodou otevřeného kódování jsme dosáhli cíle diplomové práce.

Výsledky

Provedeným kvalitativním výzkumem jsme zjistili, že na vzniku a rozvoji drogové závislosti oslovených uživatelů návykových látek v okrese Trutnov se podílela vzájemná interakce rizikových faktorů na úrovni vrstevníků, společnosti a prostředí a rodiny. Všichni dotázaní informanti začali návykové látky užívat, protože se pohybovali ve společnosti vrstevníků, kteří sami psychoaktivní látky zneužívali, podporovali je v takovém jednání, nebo je minimálně neodrazovali. Stejně tak všichni na výzkumu zúčastnění odpověděli, že ve společnosti, kde se pohybovali, bylo velmi snadné drogy sehnat. Tato skutečnost je významným rizikovým faktorem na úrovni společnosti a prostředí. Většina dotázaných pak uvedla špatnou, nedůslednou výchovu a nevěnování se volnočasovým aktivitám, což jsou rizikové faktory na úrovni rodiny. Dva informanti byli ovlivněni rizikovými faktory na úrovni osobnosti, jejich povahové vlastnosti vykazovaly prvky nejistoty, sníženého sebevědomí, podléhání stresu a pesimismu. V hledání odpovědí na výzkumné otázky jsme zjistili, že u vybraného výzkumného souboru jednoznačně převládaly rizikové faktory nad ochrannými. Tato skutečnost je rozhodujícím prvkem ve vzniku závislosti. Odpovědi na druhou výzkumnou otázku jsme zjistili, že všichni dotázaní byli dobře informováni o možnostech nízkoprahové pomoci, ale jen někteří ji využili. Informace o kontaktních centrech a terénních pracovnících se dozvěděli od kamarádů v komunitě, ve které se pohybovali.

Závěr

Návykovým látkám a závislostem jsme se v diplomové práci věnovali z důvodu jejich nebezpečnosti pro uživatele a společnost, prudkého nárůstu počtu uživatelů, a stále nižší věkové hranice při prvním kontaktu s drogou. Zjištěné výsledky provedeného kvalitativního výzkumu mohou pomoci zaměřit účinnou prevenci a intervence na konkrétní skupiny ohrožených jedinců,

podle rizikových faktorů ve zkoumaném regionu. Zjistili jsme, že bude nutné realizovat vrstevnické programy a projekty, kde by byly děti vhodným způsobem připravovány na působení mezi vrstevníky, tak aby se vyhnuly rizikovým situacím. V případě nedůsledné a špatné výchovy působit s orgány sociálně právní ochrany na rodiče, zlepšit práci s rodinami a řešit náznaky, nebo již zjištěné problémové jednání. V oblasti snadné dostupnosti návykových látek soustředit prostředky sociální práce k posílení prevence. Orgány činné v trestním řízení musí na zjištěné skutečnosti reagovat účinnějším bojem s drogovou kriminalitou.

Reference

- NEŠPOR, K. 2001. *Vaše děti a návykové látky*. Praha: Portál. 157 s. ISBN 80-7178-515-6.
- MIOVSKÝ, M. 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.

POSTOJ SOCIÁLNÍCH A SOCIÁLNĚ AKTIVIZAČNÍCH PRACOVNÍKŮ V DOMOVECH PRO SENIORY K AKTIVIZAČNÍ ČINNOSTI SE SENIORY

Radka ŠIMONOVÁ, Katarína SEDLÁROVÁ

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá postojem sociálních a sociálně aktivizačních pracovníků v Domovech pro seniory k aktivizační činnosti se seniory, jež bývá často opomíjenou oblastí. V práci se zaměřujeme na důležitost významu naplňování potřeb a cílů seniorů v rámci aktivizačních činností, související s vhodnou komunikací a přístupem pomáhajících pracovníků v poskytování sociální péče v pobytových zařízeních. Prezentovanými postoji mohou pracovníci ovlivnit spokojenost seniorů a funkční průběh aktivizace, která je přínosem zkvalitnění života seniorů v Domovech pro seniory. Hlavním cílem práce je poukázat na postoj sociálních a sociálně aktivizačních pracovníků v Domovech pro seniory k aktivizaci seniorů. V diplomové práci jsme pronikli hlouběji do problematiky aktivizace seniorů a zjistili jsme představy pracovníků o aktivizační činnosti v souvislosti s jejich vnímáním, prožíváním a příčiny a důsledky jejich chování na základě určitého postoje při aktivizační činnosti se seniory. V závěru práce jsme uvedli doporučení pro odbornou praxi a návrhy na další výzkum.

Klíčové slova

Aktivní stáří. Sociální a sociálně aktivizační pracovník. Aktivizace. Postoj. Výzkum.

Úvod

Z hlediska dnešní společnosti je potřebné uvědomění si důležitosti období stáří a přijímání respektu k seniorům, jako k plnohodnotným osobám, jež jsou do společnosti začleněny. Senioři jsou mnohdy vytrženi ze svého domácího prostředí, kde prožili celý život a ocitnou se v zařízení, pro ně zcela neznámém. Cílem diplomové práce je zjistit prostřednictvím výzkumu, jaký zaujímají postoj sociální a sociálně aktivizační pracovníci v Domovech pro seniory k aktivizační činnosti se seniory. Téma postojů pracovníků k aktivizační činnosti se seniory jsme si zvolili proto, že aktivizace bývá často pracovníky v rámci kvalitní poskytované sociální péče v pobytových zařízeních podceňována a nevěnována jí dostatečná pozornost. Výzkum jsme zaměřili na přístup sociálních a sociálně aktivizačních pracovníků k aktivizační činnosti se seniory. Cílem výzkumu bylo zjistit představy pracovníků v Domovech pro seniory o aktivizační činnosti se seniory, identifikovat emoce pracovníků vyplývající ze vztahu k aktivizační činnosti a zmapovat jejich aplikaci zkušeností a znalostí při práci se seniory. Aktivizaci objasňuje Malíková (2011) jako jedním z důležitých nástrojů, jak seniory v pobytových zařízeních podporovat v rozvoji, motivovat v naplňování jejich potřeb a přání, jež přispívají ke zkvalitnění jejich života v Domovech pro seniory. Autorka zmiňuje, že cílem aktivizačních činností je vytváření nejpřirozenějšího podpůrného prostředí a to jak ve smyslu materiálním, psychologickém, sociálním či duchovním. Pomáhají tak vzbuzovat potřebu aktivity seniorů, jež vyvolávají pocity sounáležitosti spojenou s oceněním od druhých, podporují spokojenost se sebou samým, mobilizují fyzickou a duševní stránku osobnosti seniorů a jsou prevencí strádání seniorů v pobytových sociálních zařízeních.

Metody

Cílem výzkumu bylo zjistit, jaký postoj zaujímají sociální a sociálně aktivizační pracovníci v Domech pro seniory k aktivizační činnosti se seniory. Hlavní cíl jsme rozčlenili na tři dílčí cíle podle třísložkového modelu postojů, vztahující se ke kognitivní, emocionální a behaviorální

složce postoje, z nichž vplynuly tři dílčí výzkumné otázky. V rámci kognitivní složky postoje jsme zjišťovali představy pracovníků o aktivizační činnosti se seniory, vnímání vzájemné spolupráce a zapojení rodinných příslušníků při aktivizační činnosti a názory na celkovou zajištěnost aktivizace v rámci Domova pro seniory. V emocionální složce jsme zjišťovali pocity pracovníků při výkonu své profese a jejich emoce při aktivizační činnosti se seniory. V rámci behaviorální složky postoje jsme zjišťovali přístupy pracovníků k seniorům, využívání aktivizačních metod či možnosti k rozvíjení znalostí pracovníků. Výběrový vzorek tvořilo šest sociálních a šest sociálně aktivizačních pracovníků ze tří různých Domovů pro seniory. V této části jsme vypracovali i časový rámec výzkumu a finanční rozpočet nákladů při realizaci výzkumu a celé diplomové práce. Na základě získaných informací z použité literatury jsme přistoupili ke kvalitativní výzkumné strategii. Předností kvalitativního výzkumu je podle Reichla (2009) malé množství zkoumaných jednotek, které vedou k hlubší charakteristice jevu. K získání údajů jsme využili výzkumnou techniku, polostrukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami. Výhodou rozhovoru je jeho určitá volnost, kdy výzkumník může vyjádření svých dotazů při pokládání respondentům dle možnosti upravovat či vysvětlovat a doplňujícími otázkami téma rozpracovávat do hloubky. Na základě telefonické či emailové komunikace s účastníky výzkumu, jsme naplánovali dle jejich časových možností harmonogram setkání a realizaci rozhovorů. Z části se rozhovory realizovaly přímo v pobytových zařízeních, ve společenských místnostech nebo v kancelářích. Z důvodu pracovní vyčerpání respondentů probíhaly též rozhovory mimo zařízení v klidném prostředí dle jejich výběru. Rozhovory jsme se souhlasem respondentů nahrávali pomocí diktafonu. Velmi náročnou částí výzkumu byl doslovný přepis odpovědí ze zaznamenaných rozhovorů do písemné podoby. Přepsané informace jsme seřadili do předem zvolených kategorických oblastí a přistoupili k jejich zpracování metodou kvantitativně-kvalitativní obsahové analýzy. Cílem metody obsahové analýzy bylo popsat a vysvětlit obsahovou strukturu textu. Kvantitativní obsahovou analýzu jsme realizovali na základě poměru – absolutní četnosti, jež vyjadřuje opakování se odpovědí jednotlivých kategorií. Kvalitativní obsahovou analýzu jsme realizovali na základě stanovených kategorických oblastí. V rámci nich jsme vytvořili náležité indukované kategorie, které jsme zpracovali v souvislosti s otázkami a odpověďmi. Dosažené výsledky výzkumu jsme následně analýzou převedli do tabulkové podoby.

Výsledky

Naším záměrem bylo zjistit, jaký postoj zaujímají sociální a sociálně aktivizační pracovníci v Domovech pro seniory k aktivizační činnosti se seniory. Pokusili jsme se o hlubší náhled do problematiky aktivizace se seniory v souvislosti s poskytováním kvalitní sociální péče v pobytových zařízeních. Chtěli jsme přiblížit, jak pracovníci vnímají a prožívají aktivizační činnosti se seniory a jaké využívají metody a přístupy v celkovém procesu aktivizace. Na základě výsledků můžeme konstatovat, že u sociálních a sociálně aktivizačních pracovníků převládá kladný postoj k aktivizační činnosti. Z hlediska představ pracovníků vnímají aktivizaci jako součást života seniorů, která jim pomáhá udržovat tělesné i duševní schopnosti a dovednosti, rozvíjí společenský kontakt a umožňuje smysluplné naplnění volného času. Pracovníci ji vnímají jako dobrovolnou činnost, kterou si senioři mohou sami zvolit. Z hlediska afektivní složky dochází u pracovníků k prolínání pozitivních i negativních emocí ve vztahu k práci se seniorem, s rodinou seniora, ve vztahu k nadřízeným či k celkovému nastavení systému, s nimiž se musejí umět vypořádat. V rámci využívání aktivizačních metod je pro pracovníky zejména důležitý a nezbytný individuální přístup a respekt k seniorům. Za podstatné považují správnou volbu činností, která musí vyhovovat jednotlivým seniorům a jejich potřebám. Z výzkumu vplynulo, že pracovníci cítí nezbytnost rozvíjet své znalosti v oblasti aktivizace. Inspirují se podněty z jiných zařízení, zúčastňují se seminářů či uplatňují formu sebevzdělávání, aby nabrali nové poznatky a mohli seniorům poskytovat co nejefektivnější aktivizaci.

Závěr

Navrhnout konkrétní doporučení pro aktivizaci seniorů v praxi je složité, ale potřebné. Podle nás, by bylo vhodné naplánovat více kurzů orientovaných na individuální plánování, aby pracovníci měli možnost lepšího přehledu v jejich zpracování; umožňovat odborná školení, která by zvyšovala odbornost pracovníků v oblasti zdokonalení komunikačních technik při práci se seniory; zvyšovat objem finančních prostředků k zajištění kvalitních aktivizačních činností a vytvářet v rámci organizační struktury podmínky pro přijetí dostatečného počtu pracovníků. Zajímavým návrhem pro další výzkum by bylo podle nás zapojení rodiny, jaký ona má pohled na život seniora v pobytovém zařízení a jak si představuje, že by mělo být o seniora postaráno. Dále by mohl být přínosem výzkum zaměřený na pracovníky přímé péče, zdravotnický personál i vedoucí pracovníky a jejich postoj k aktivizaci seniorů.

Reference

- MALÍKOVÁ, E. 2011. *Péče o seniory v pobytových zařízeních*. Praha: Grada. 328 s. ISBN 978-80-247-3148-3.
- REICHEL, J. 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada. 192 s. ISBN 978-80-247-3006-6.

SOCIÁLNÍ PRÁCE V DOMOVĚ PRO SENIORY Z POHLEDU SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA

Hana ŠTEFÁČKOVÁ, Michal SVOBODA

Abstrakt

Diplomová práce se zaměřuje na problematiku výkonu profese sociálního pracovníka v domově pro seniory. Ve sledované problematice je charakterizována role a pozice sociálního pracovníka. Součástí teoretické části práce je objasnění metod a přístupů sociální práce ke klientům výše uvedené oblasti sociálních služeb. Praktická část práce má charakter výzkumného šetření. Prostřednictvím kvalitativních metod jsou zjišťována a analyzována fakta, která se vztahují ke zvolenému výzkumnému záměru.

Klíčová slova

Senioři. Sociální pracovník. Sociální práce. Sociální služba.

Úvod

Autorka pracuje v Domově pro seniory v Neratovicích na pozici sociální pracovnice. Domov má registrováno více sociálních služeb, proto v něm pracují ještě další tři sociální pracovnice. Každá má jinou pracovní náplň a rozdílné kompetence. Smyslem sociální práce je snaha pomoci klientovi adaptovat se v novém prostředí, ale zároveň si získat jeho důvěru. Hlavní pracovní náplní autorky je výběr a nástup klientů do pobytové služby domova pro seniory. Pro nově nastupujícího klienta - seniora do domova pro seniory je velmi obtížné opustit to, co celý život budoval. Nový domov je pro něj poslední životní etapou. Při sociálním šetření před nástupem do zařízení získává sociální pracovník velmi vzácné a důvěrné informace o klientovi. Většinou si vyslechne jeho celý životní příběh. Ve své diplomové práci se autorka zaměřuje na to, jak ona sama vnímá důležitost sociálního pracovníka v zařízení. S údajů získaných polostrukturovanými rozhovory interpretuje, jak tuto profesi vnímají i ostatní sociální pracovnice ve stejném typu zařízení. Dále výzkumnou kvalitativní strategií formou polostrukturovaného rozhovoru vyhodnocuje, jak její pozici sociálního pracovníka v zařízení vnímají senioři v domově. Svoje výsledky autorka porovnává v praktické části názorným grafem. Ze své profesní praxe ví, že senioři touží nejvíc po sociálním kontaktu, pohlazení, pochopení a vlídnému slovu. Toto vše jim je schopen dát právě sociální pracovník v domově. Proto vnímá důležitost a přínos této pozice v zařízení. Bohužel se občas shledala s opačným názorem zdravotních pracovníků z domova, kteří vnímají jen svoji pozici - ošetřovat a léčit. Profese sociálního pracovníka vyplývá z jeho pozice ve vztahu ke klientovi, k jeho rodině a k jeho blízkým. Pozice sociálního pracovníka je v domově pro seniory velmi potřebná. Klienta provází a pomáhá mu už od jeho podání žádosti k umístění do domova pro seniory. Poté ho celou dobu pobytu provází až do jeho odchodu – smrti. Získaná důvěra mezi klientem a sociálním pracovníkem je potřebná k lepší komunikaci, ale i při řešení nějakých problémů, které se u klienta vyskytnou. Autorka se často setkává s tím, že je to právě ona, která častěji s klientem řeší problém, než jeho rodinný příslušník. Klient většinou nerad zatěžuje svoji rodinu problémy, ale snaží se je vyřešit s pomocí sociálního pracovníka. Někdy se klient i stydí před svými dětmi svěřit se jim např. s inkontinencí a dalšími problémy, které jim stárnutí přináší. Stárnutí se nikdo z nás nevyhne, ale jde o to jej přijmout jako dar a tak s ním hospodařit. Dobře stárnout znamená, dobře žít. Cílem práce je poskytnout informace o vnímání osobnosti sociálního pracovníka v domově pro seniory. Popsat jeho kompetence, jeho motivaci k práci, co ho naplňuje, ale i co vnímá jako zátěž, co je pro něj stresující. V kapitole metodiky výzkumu definujeme cíle a rozsah výzkumu. Představíme

zvolenou kvalitativní výzkumnou strategií formou polostrukturovaného rozhovoru. Vymezíme základní a výběrový soubor.

Metody

Cíl práce se stal východiskem pro stanovení vybrané metody a sběru dat k výzkumu. Cílem výzkumu je poskytnout informace o vnímání osobnosti sociálního pracovníka v domově pro seniory. Výzkum je zaměřen na to, jak svoji pozici sociálního pracovníka vnímá sama autorka a problematiku pak porovnává s ostatními sociálními pracovníky v daném zařízení a samotnými obyvateli - seniory v domově pro seniory v Neratovicích. Při realizaci výzkumného šetření vycházela autorka z fenomenologické metodologie, protože nejlépe odpovídá zkoumané problematice a při kterém se zkoumá svět každodennosti, běžných aktivit lidí. Každý jedinec za svůj život shromáždí vlastní zásobu vědění, vlastní zkušenosti. Každou novou zkušenost na základě osobních znalostí interpretuje. Metoda kvalitativního dotazování, technika polostrukturovaného rozhovoru. Kvalitativní výzkum se zaměřuje na to, jak jednotlivci a skupiny nahlízejí, chápou a interpretují svět. Podle jejich kritérií může být chápán jako kvalitativní výzkum označován takový výzkum, který neuvžívá statických metod a technik. V tomto pojetí je v opozici k výzkumu kvantitativnímu, v praxi psychologického a sociologického výzkumu jsou oba přístupy nejčastěji doplňkem jeden druhého. Při kvalitativním výzkumu se neredukuje počet proměnných ani vztahy mezi nimi, o jejich redukci rozhodují samy zkoumané subjekty. Jsou upřednostňovány otevřené a nestrukturované výzkumné plány, analýza vychází z velkého množství informací o malém počtu jedinců. Převažuje zájem o reálné celky, interakce mezi aktéry a individuální osudy.

Výsledky

Výzkumné šetření probíhalo v domově pro seniory. Místem výkonu byly Neratovice. Výběrový soubor byl tvořen 8 informanty. Soubor tvořily 4 sociální pracovníce působící v domově pro seniory ve věkovém rozmezí 40 – 63 let a 4 klienti domova pro seniory, 3 ženy a 1 muž ve věkovém rozmezí 83 – 92 let. Jedna respondentka ze sociálních pracovníků je již ve starobním důchodu. V daném zařízení pracovala 9 let. Její životní profesní praxe byla však mnohem větší. Rozhovory se sociálními pracovníky byly realizovány přímo na pracovišti, v kanceláři sociálních pracovníků. Rozhovor byl proveden v kanceláři i se sociální pracovnící, která je ve starobním důchodu. Ta dochází do zařízení pravidelně jako dobrovolnice a osobní asistentka. Rozhovory se seniory byly realizovány přímo u nich na pokoji.

Závěr

V metodologické části se autorka zabývá kvalitativní strategií výzkumu formou polostrukturovaných rozhovorů s klienty zařízení, jak oni vnímají pozici sociálního pracovníka v domově pro seniory a dále byly rozhovory vedeny s ostatními sociálními pracovníky. Při svém povolání sociální pracovníce se bude dále autorka zabývat sociálním šetřením klientů, vnímáním potřeb seniorů, protože při psaní své diplomové práce znovu pochopila důležitost této profese v domově pro seniory. Hlavním zdrojem informací pro zpracovanou diplomovou práci je použita současná odborná literatura, zákony, interní metodické materiály, již realizované výzkumy a statistiky.

Reference

- HENDL, J. 2008. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie a aplikace*. 2. aktualizované vydání. Praha: Portál. 408 s. ISBN 978-80-7367-485-4.
- MATOUŠEK, O. – KODYMOVÁ, P. – KOLÁČKOVÁ, J. (eds.). 2005. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál. 352 s. ISBN 80-7367-002-X.

FINANCOVÁNÍ VYBRANÝCH DRUHŮ SLUŽEB G - CENTRA TÁBOR

Alice ŠVEHLOVÁ, Jiří HORECKÝ

Abstrakt

Cílem diplomové práce je na dostupných datech, informacích a analýzách zjistit, zda je systém financování sociálních služeb efektivní nebo zda alespoň vykazuje prvky efektivity. Dalším cílem je přinést vlastní návrhy, které by vedly ke zvýšení systémové efektivity, zkoumaného poskytovatele sociálních služeb G - centra Tábor. V úvodu se zabýváme formulací výzkumného problému, představujeme dílčí cíle, výzkumné otázky a použité metody sběru dat. Věnujeme se teoretickému zakotvení sociálních služeb a představujeme změny v poskytování a financování služeb sociální péče, ke kterým došlo v souvislosti s přijetím zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Následující část se zabývá rozborem financování konkrétního poskytovatele z hlediska finančních zdrojů a problému financování příspěvku na péči, dotací ze státního rozpočtu a úhrad ze zdravotních pojišťoven. Závěrečná část práce je zpracována na základě analýz datových zdrojů a poznatků z vlastního výzkumného šetření. Výstupem této části je SWOT analýza, na níž navazuje diskuze současného systému financování zkoumaného poskytovatele s návrhy. Tyto návrhy lze úspěšně extrahovat na celý systém financování sociálních služeb s konkrétními návrhy na jeho možnou optimalizaci.

Klíčová slova

Financování sociálních služeb. Příspěvek na péči. Státní dotace. Poskytovatel sociálních služeb. Domov pro seniory.

Úvod

Financování sociálních služeb je tématem, které je často diskutováno, pro zásadní změny, která přišla s přijetím zákona o sociálních službách. Lze hovořit o intenzivní kritice celého systému financování sociálních služeb. Cílem práce je posoudit systém financování na konkrétním poskytovateli sociálních služeb G - centrum Tábor a jeho dvou službách - domovu pro seniory a pečovatelské službě. Toto posouzení bylo provedeno na výdajové i příjmové stránce rozpočtu. Z hlediska výdajů jsme se zabývali jednotkovými náklady na uživatele obou služeb v porovnání potřeby péče a stupně závislosti. Z hlediska příjmů pak posuzujeme jednotlivé zdroje, jejich podíl na nákladech služby a jejich kritickou analýzu s cílem zjištění vyšší výtěžnosti těchto zdrojů. Při zpracování diplomové práce jsou využity odborné publikace Financování a nákladovost sociálních služeb a několik analýz Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí. Práce je publikována metodou IMRaD a skládá se ze čtyř hlavních kapitol. Úvodní kapitola se věnuje teoretickým východiskům čerpaným z dostupné literatury a výzkumných zpráv z oblasti financování sociálních služeb v ČR. Vymezuje základní pojmy a zdroje financování sociálních služeb. Druhá kapitola formuluje výzkumný problém, kterému se diplomová práce podrobně věnuje. Popisuje cíle práce a představuje použité metody sběru dat. Věnuje se teoretickým východiskům, která byla použita pro zpracování diplomové práce a jsou významné pro zakotvení výzkumného problému. V tomto směru nelze opomenout, že téma financování sociálních služeb je poměrně často diskutovanou oblastí se stále se měnícími a doplňujícími předpisy. Třetí část se zabývá rozborem systému financování služeb sociální péče zkoumaného poskytovatele z hlediska problémů financování těchto služeb prostřednictvím příspěvku na péči, dotací ze státního rozpočtu či příjmů od zdravotních pojišťoven. Součástí této kapitoly je prezentace výsledků vlastního výzkumného šetření. V závěru práce s využitím SWOT analýzy objasňujeme problémy poskytování a financování služeb sociální péče a nastavení současného systému financování sociálních služeb v ČR s dopady u konkrétního poskytovatele.

Metody

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, s jakými problémy financování se potýká konkrétní poskytovatel sociálních služeb G- centrum Tábor, dílčím cílem bylo ověřit, zda lze dosáhnout vyššího využití finančních zdrojů. Pro stanovení dosažených cílů byly použity vědecké metody analýzy, syntézy, ekonomicko-matematické metody, explanace na základě pozorování, a rozhovor pomocí návodu. Vlastní výzkum byl realizován v období od dubna 2015 do února 2016, kdy metodou sběru proběhla analýza úředních veřejných dokumentů, legislativních norem, výzkumných zpráv, jakož i strategických a koncepčních dokumentů. Zároveň byla využita dostupná data pro zkoumaného poskytovatele, zvláště statistické údaje k dotacím ze státního rozpočtu, rozbory hospodaření účetní výkazy, přehledy poskytnuté péče pro klienty nebo sazebníky za sociální služby. Na základě získaných informací jsme realizovali rozhovor s managementem zkoumaného poskytovatele, zaměřeným na domov pro seniory a terénní sociální služby. Výzkumnou činnost jsme realizovali s plným souhlasem zkoumané organizace G-centra Tábor a jejím zřizovatelem, městem Tábor. Následně jsme výzkum zpracovali do tabulek, grafů a schémat, které prezentují dosažené výsledky.

Výsledky

Naším cílem bylo zjistit, s jakými problémy v rámci financování sociálních služeb potýkají poskytovatelé sociálních služeb v ČR se zaměřením na G-centrum Tábor a jeho dvou služeb. Získali jsme dokumenty, z nichž jsme realizovali vlastní výzkum. V rámci propočtů jsme zjistili jednotkové náklady na klienty obou služeb v porovnání potřeby péče a stupně závislosti v domově pro seniory a v terénní sociální službě. Jednotkové výpočty nákladovosti sociálních služeb jsme v rámci výzkumu porovnávali se zveřejněnými výzkumy a daty v rámci ČR. Byly posouzeny jednotlivé zdroje financí a to dotace ze státního rozpočtu, příspěvek zřizovatele a úhrady od zdravotních pojišťoven. Zaměřili jsme se na využívání příspěvku na péči v terénních a pobytových službách. Z výzkumu vyplynulo, že zkoumaný poskytovatel je poměrně úspěšný v získávání státních dotací. Dále bylo potvrzeno, že příjmy od klientů jsou limitovány rozhodnutím rady města Tábora, která zvýšení možných úhrad za poskytované sociální služby odmítá schválit. Poskytovatel má značný nedostatek na příjmové stránce rozpočtu v rámci vykazování ošetrovatelské péče v porovnání s jinými srovnatelnými domovy pro seniory. Velmi problematickým se jeví i nevhodný proces schvalování nájemníků v domech s pečovatelskou službou, kde město Tábor schvaluje byty pro občany, kteří nevyužívají úkony pečovatelské služby. Z uvedeného důvodu dochází k dalšímu snížení příjmů G-centra Tábor.

Závěr

Záměrem bylo poskytnutí zpětné vazby zkoumanému poskytovateli sociálních služeb a navrhnout optimalizaci financování na nákladové i výnosové části. Zároveň i extrahovat tyto výsledky na celý systém financování sociálních služeb s konkrétními návrhy na jeho možnou optimalizaci. Z dostupných analýz, znalostí v rámci ekonomických rozborů, potřeb klientů a zpracovaných rozhovorů na dvě sociální služby G-centra Tábor domov pro seniory a pečovatelská služba navrhujeme tato řešení. Návrhy pro celý systém financování sociálních služeb v ČR a to omezení využití příspěvku na péči v I. stupni u osob starších 18 let. Návrh omezení se týká čerpání příspěvku na péči v I. stupni formou karty sociálních systémů, za účelem „nákupu“ sociální služby pro registrovaného poskytovatele. Cílem této změny bylo zredukovat objem příspěvků na péči, který není využíván pro zajištění péče o svoji osobu. Zároveň by se tímto opatřením podpořil rozvoj terénních a ambulantních sociálních služeb. Druhé navržené opatření je zavedení třístupňové diferenciací příspěvku na péči II. až IV. stupně u osob starších 18 let. Tato změna předpokládá omezení výplaty příspěvku v I. stupni, jak je popsáno v prvním návrhu. Pokud se příjemce příspěvku rozhodne pro zajištění péče pouze neformálním způsobem, je realizována pouze hotovostní výplata příspěvku na péči. V případě,

že se příjemce příspěvku rozhodne pro kombinaci neformální a profesionální péče, je realizována kombinovaná výplata hotovosti a věcné formy. Třetí možností, pokud se příjemce příspěvku rozhodne pro komplexní zajištění péče profesionálním způsobem, je vyplácení pouze věcnou formou. Při využívání neformální péče je dávka poskytnuta ve výši 80 % příspěvku na péči, v případě kombinované 100 % příspěvku na péči a při využití profesionální péče je výše příspěvku na péči ve výši 120 %. Třetím návrhem je zavedení participace uživatele na úhradách systému financování sociálních služeb, tak jak je obvyklé v jiných vyspělých evropských státech. Jde o uplatňování zásady odpovědnosti za svůj vlastní život i v okamžiku snížené soběstačnosti a zvyšující se závislosti. V České republice je naprosto dominantní role státu, který přebírá téměř veškerou odpovědnost a chrání tak majetek uživatelů. Za významný nedostatek se v rámci výzkumu projevilo nedostatečné vykazování úhrad ošetřovatelské péče, které výrazným způsobem limituje příjem zkoumaného poskytovatele. Jako druhé zjištění, lze konstatovat nestandardní schvalovací proces Rady města Tábora, která schvaluje byty v domech s pečovatelskou službou pro občany, kteří nevyžívají pečovatelskou službou. V důsledku toho postupu opět dochází ke snížení příjmu u poskytovatele sociálních služeb.

Reference

- PRŮŠA, L. et al. 2009. *Poskytování ošetřovatelské a rehabilitační zdravotní péče uživatelům pobytových sociálních služeb v pobytových zařízeních sociálních služeb a v lůžkových zdravotnických zařízeních*. Praha: VÚPSV, 2009. 155 s. ISBN 978-80-7419-030-1.
- VOSTATEK, J. et al. 2013. *Financování a nákladovost sociálních služeb: pobytové a terénní služby sociální péče*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2013. 113 s. ISBN 978-80-904668-7-6.
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění.

VIDEOKONFERENCE JAKO MODERNÍ KOMUNIKAČNÍ NÁSTROJ A JEHO VNÍMÁNÍ KLIENTEM SOCIÁLNÍ PRÁCE

Hana VALENTOVÁ VOJTOVÁ, Luboš JANŮ

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá možností využití videokonferenčních hovorů v rámci různých oborů sociální práce. Cílem práce je ukázat široké možnosti používání videokonferencí a zároveň jejich klady a zápory, které s sebou přináší. Zároveň se pokusíme ukázat na zkušenostech klientů, kteří již v rámci zdravotnictví tuto formu konzultací vyzkoušeli, jaká pozitiva a negativa z jejich pohledu přináší. Jejich poznatky za pomoci dotazníkové metody vyhodnotíme a následně doporučíme, v jakých oborech sociální práce by videokonference našla své uplatnění.

Klíčová slova

Videokonference. Sociální péče. Telemedicína. Telepsychiatrie.

Úvod

Videokonference se v současné době stává jedním z nejvíce dynamicky se rozvíjejících komunikačních nástrojů. V mé diplomové práci bych ráda ukázala silné stránky i slabiny tohoto videokonferenčního systému, stejně tak i jeho technické prostředí a implementaci do sféry sociální práce. Pomocí dotazníkového šetření se pokusím zmapovat zkušenosti klientů s touto formou komunikace, jestli ji vnímají pozitivně, případně jaké klady jim přináší. Videokonferencí lze označit takovou technologii, která umožňuje zúčastněným setkávání se „tváří v tvář“ za pomoci webové kamery (videa) a další komunikační technologie (internet) bez ohledu na vzdálenost, která účastníky dělí. Tuto komunikaci můžeme označit jako multimediální, neboť zahrnuje přenos zvuku, obrazu a dat mezi zúčastněnými osobami.

Metody

Pro naplnění cíle diplomové práce bude provedeno anonymní dotazníkové šetření mezi klienty zdravotní péče, kteří videokonferenční konzultaci měli možnost vyzkoušet v rámci své terapie. Toto šetření bude zaměřeno na jejich jako zkušenosti a na vnímání této formy konzultace. Pro výzkumné šetření byl zvolen kvantitativní přístup. Pomocí metody anonymního dotazníku s uzavřenými, polouzavřenými a otevřenými otázkami budou potvrzené nebo vyvrácené hypotézy, které jsme si předem stanovily. Vyhodnocení jsme provedli v programu Excel s podporou grafů a tabulek.

Výsledky

Cílem této diplomové práce bylo zjistit, v jakých oborech sociální práce je možné využití videokonferencí jako účinného nástroje léčby. Pokusili jsme se osvětlit problematiku videokonferencí včetně technického zabezpečení a využití v různých zdravotnických oborech. Dále jsme popsali oblast telemedicíny (její rozdělení dle využití, negativa a pozitiva jejího používání) v návaznosti na budoucí využití v rámci sociální péče. Na základě statistického vyhodnocení jsme potvrdili naše hypotézy, že videokonference je klienty vnímána veskrze pozitivně a berou ji jako přínosný systém přistupující k dalším formám sociální práce. Za její největší přednost je klienty uváděna možnost konzultací s pracovníkem bez nutnosti fyzické přítomnosti, rychlost podání informací a dostupnost péče.

Závěr

Na základě dotazníkového šetření jsme dospěli k závěru, že videokonferenci lze úspěšně využít jako účinný nástroj při různých typech sociálního poradenství či terapie, jak v oblasti prevence, tak v oblasti sociální péče či poradenství. Například v oblasti sociální péče může pomoci se začleněním do společnosti prostřednictvím rozvíjení komunikačních schopností, případně poradit při řešení problematické situace.

Reference

- BECHYŇOVÁ, V. 2012. *Případové konference: praktický průvodce pro práci s ohroženou rodinou*. Praha: Portál. 158 s. ISBN 978-80-262-0181-6.
- REICHEL, J. 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada. 192 s. ISBN 978-80-247-3006-6.

Vranková, Emília – Kalátová, Dagmar – Janechová, Lucia (eds.)

Abstrakty výzkumů závěrečných prací – Příbram

Vydal Ústav sv. Jana N. Neumanna Příbram, VŠZaSP sv. Alžbety Bratislava

Příbram, prosinec 2016

První vydání

ISBN 978-80-88206-02-6

